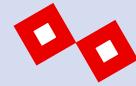

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 97

OŽUJAK
2005
3

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2005. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

Vaš PREPLATNIČKI BROJ (O)
otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (**O**).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketu). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB

E-MAIL: hps@inet.hr

http://hps.inet.hr

TEL./FAX 01/48-24-142

TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr

<http://hps.inet.hr/hp>

UREDNIK

ALAN ĆAPLAR

PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB

E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR

TEL./FAX 01/48-17-314

TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS

DARKO BERLJAK

VLADO BOŽIĆ

TOMISLAV ČANIĆ

MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ

VESNA HOLJEVAC

FARUK ISLAMOVIĆ

ZDENKO KRISTIJAN

ŽELJKA LISAK

PROF. KRUNOSLAV MILAS

PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.

DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

Godište 97
VolumeBroj 3
Number

Ožujak - March 2005

82

ĆIĆARIJA

90

VRBOVSKI KRAJ

100

ČOVJEK I PLANINA

106

PENJANJE U LEDU

TEMA BROJA: PLANINE U ISTRI

ĆIĆARIJA - RAJ ZA ZIMSKO PLANINARENJE	82
DUBRAVKO MARKOVIĆ	
SKITNJA DO SKITAČE	86
BORIS MATAK	
IZLET U VRBOVSKI KRAJ	90
JASNA KOSOVIĆ	
NA KOJU SE PLANINU PENJAO KRALJ FILIP V. MAKEDONSKI?	95
FARUK ISLAMOVIĆ	
PREDsjEDNIK PLANINARSKOG DRUŠTVA	98
ANTUN LOVRić	
ČOVJEK I PLANINA (DUPLERICA)	100
DANIEL LACKO	
SKOK U JAMU MAMET	102
ZELENIM VIROM UZVODNO	106
BORIS ČUJIĆ	
RAZGOVOR O PLANINARSKIM PREDAVANJIMA	108
MARIJAN WILHELM	
GLAVNI ODBOR HPS	109
DARKO BERLJAK	
NOVE TEHNOLOGIJE I PLANINARSTVO	113
PLANINARSKI TISAK	116
VIJESTI	117
KALENDAR AKCIJA	120

SLIKA NA NASLOVNICI:
PROLJEĆE NA MEDVEDNICI, FOTO: BRANKO BALAŠKO

ISTRA

ĆIĆARIJA - RAJ ZA ZIMSKO PLANINARENJE

DUBRAVKO MARKOVIĆ, Pula

Ćićarija je vijenac na glavi ljepotice Istre. Njeni krajolici kao da spajaju zemlju i nebo, izlažući svoju raskošnu ljepotu i isijavajući iskonsku snagu koja plijeni i okrepljuje misli i osjećaje.

Ovaj lijepi tekst krasi web stranicu grada Buzeta. Zapravo, Ćićarija je u odnosu na Istru mini-Himalaja. Doista, pogledate li satelitsku snimku Istre, ona sliči na malu Indiju. Otoči Cres i Lošinj oponašaju Šri Lanku (Cejlон), a rijeke Mirna i Raša minijature su preslike Inda i Brahmaputre. Sličan je i nastanak ovih planina. Himalaja je nastala udarom Indijskog potkontinenta u trbuš Azije, a Ćićarija pomakom istarske ploče prema sjeveru.

Lanac planina Ćićarije proteže se od istočnih predgrađa Trsta i Kopra, a na istoku dopire do zapadnih predgrađa Rijeke. Proteže se, dakle, kroz tri države - Italiju, Sloveniju i Hrvatsku. Najveći

je i najljepši dio Ćićarije u Hrvatskoj. Najvažniji vrhovi Ćićarije su Žbevnica (1014 m), Orljak (1106 m), Gomila (1026 m), Brajkov vrh (1092 m) i Veliki Planik (1272 m).

Vjekovima su se stanovnici ovih krajeva, Ćići, borili s oskudicama i nedaćama, jer su kraška polja škrta, a planine surove. Čuvali su stada ovaca na kraškim pašnjacima i radili tegobno uglavnom drvosjeće i ugljenari. Danas je Ćićarija gotovo bez stanovnika. S ljudima ili bez njih, taj je gorovit kraj bio i ostao prekrasan.

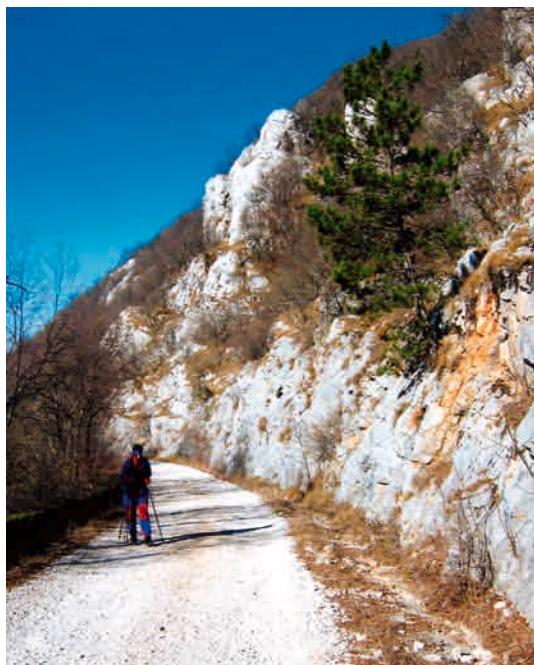
Ćićarijom je najljepše planinariti zimi. Ljeti je u tome gorju jednostavno prevruće, a krajolik se pretvara u prašumu grmlja i visoke trave. Idealna sezona počinje sredinom prosinca i traje do kraja ožujka. Ako ima snijega moguće je i turno skijanje. Još davne 1980. spustio sam se skijama s vrha Žbevnice (1014 m) do sela Bresta. Mnogih godina poslije skupa sa sinovima često sam skijao u području Brgudskih Korita. Snijeg je na Ćićariji ipak rijekost, ali postoje i druge čarolije zimskoga planinarenja. Za lijepoga vremena s većine vrhova Ćićarije pruža se pogled na planine Gorskoga kotara, na slovenski Snežnik i na Julijiske Alpe s Triglavom u središtu bijelog lanca dvo-tisućnjaka. Vide se i Karnijske Alpe i Dolomiti. U tom prizoru, istarski poluotok leži pod nogama, često zimi prekriven maglom iz koje izviruju zvonići srednjovjekovnih gradova Gračišća, Pićnja i Paza. Sa zapadnih obronaka Ćićarije promatrati Kopar i Trst, a s istočnih Rijeku, Kvarnerski zaljev te otroke Cres i Krk.

Prednost zimskoga planinarenja Ćićarijom je ponajprije sigurnost. Ovdje nema lavina, velikih zapuha snijega ni ekstremnih hladnoća. Postoje

Zima na Ćićariji

foto: Dubravko Marković

Veprinačka cesta

foto: Dubravko Marković

ipak neke opasnosti. Kada je magla, lako možete zalutati, a jaki udari bure opasni su zbog hipotermije. Postoji i mogućnost upadanja u neku od brojnih kraških jama ako se ne držite markacija.

Kao i kod drugih zimskih tura dobro je početi od planinarskih kuća. U hrvatskom dijelu Ćićarije to su kuća na Žbevnici (o njoj brine HPD »Planik« iz Umaga), te kuća na Koritima (1010 m, PK »Glas Istre« iz Pule). U slovenskom dijelu Ćićarije postoji velik i prostran planinarski dom na Slavniku, ali tamo baš i ne vlada istinski planinarski ugodaj (moguće je doći autom, a na vrhu je velika TV-antena). Vidik sa Slavnika je, međutim, doista prekrasan. Panorama Slovenskoga primorja, Savudrijska vala i Tršćanski zaljev, Dolomiti i Karnijske Alpe na zapadu.

Za prvi zimski izlet predlažem vam područje Brgudskih Korita. Pristup od željezničkoga kolodvora u Lupoglau zgodan je za planinare koji putuju autobusom ili željeznicom.

Markacije nas vode, kroz mjesto Semić, sat i pol do sela Brgudca, najvišega sela u Istri, odakle postoje tri puta. Dva su markirana: prvi je kratica što se odvaja nekih 300 metara od ceste te nas dalje vodi nizom zavoja do Korita, a drugi je konjska staza koja se odvaja 500 metara dalje. Duljina obaju pristupa do kuće je 45 minuta. Izbjegnite hodanje cestom jer to u planinarenje ne spada.

Od planinarske kuće »Korita« postoje brojne mogućnosti za uspone na vrhove. Tu je najljepši Brajkov vrh (1092 m), do kojega se stiže za 10-15 minuta uspona. Početak uspona prije no što je uređen i markiran put, predstavljao je lijepo penjanje s UIAA ocjenom I-II. Stijena Brajkova vrha osigurana je »spitovima« i klinovima koje su postavili članovi Alpinističkoga odsjeka PK »Glas Istre«. Postoji nekoliko smjerova s ocjenama III-VII. Ako niste alpinist, njima nipošto nemojte pokušavati uspon. Cijelim grebenom Brajkova vrha prolazi pretjerano markiran Borisov put, kojim se pri silasku možete vratiti na Korita ili nastaviti prema Orljaku (1116 m), te sići u Lanišće.

Istočno od Korita je Veliki Planik, vrh s predivnim vidikom na Učku i Kvarner. Do njega ima oko sat i pol laganog uspona. Kratak je i lijep uspon za Županj vrh (1100 m). Do njega se od kuće »Korita« može stići za 30-40 minuta hoda.

Najljepši su pristupi Ćićariji oni iz dva slikovita mjeseta u srcu planine. To su Račja Vas i Lanišće.

Planinarska kuća »Korita«

foto: Dubravko Marković

Stijena Brajkova vrha

foto: Dubravko Marković

Prilaz do Račje Vasi moguć je cestom od Lupoglava (treba skrenuti na raskrižju desno od Lanišća). S druge strane, moguće je automobilom ili biciklom napraviti krug iz Buzeta, preko sela Bresta i Prapoča. Za ljubitelje biciklizma preporučujem pristup veprinačkom cestom, koja Ćićarijom prolazi od Kvarnera do Trsta.

Usred Račje Vasi nalazi se uređeni izvor pitke vode. Ne pamti se da je ikada presušio. Zastanite, napijte se dobre planinske vode i ako niste žedni, da ne iznevjerite tradiciju. Danas je, međutim, izvor često zaključan, a i inače je zatvoren željeznom ogradom, dok nekadašnje planinarsko sklonište zjapi prazno i zapušteno. Račja Vas (692 m) tradicionalno je planinarsko odmorište prije uspona na nedaleki Orljak. U selu je crkva Blažene Djevice Marije, koja se spominje 1580. godine, a uz nju je 10 metara visok zvonik.

Lanišće je najveće naselje na Ćićariji. Idete li od Račje Vasi, vratite se 3 kilometra cestom prema Lupoglavlju i doći ćete u Lanišće. Od 1993. godine mjesto je sjedište općine. U općinskoj upravi (tel.

052/661-060, radno vrijeme od 7 do 15 sati), možete dobiti obavijesti o Lanišću i Ćićariji. Župnik iz Lanišća upravlja većinom crkava na Ćićariji pa obavijesti o tamošnjim crkvama možete potražiti u župnom uredu (tel. 052/661-018).

Lanišće je smješteno na rubu prostranoga kraškog polja, u podnožju Orljaka i Stražice (964 m). Stijene Orljaka ruše se strmo prema naselju dajući mu svojevrstan dolomitski štih. Šteta je što stijene nisu alpinistički obradene. Naseljem dominira župna crkva sv. Kancijana, sagrađena 1927. na mjestu ranije stare crkve, koju su 1609. godine gradili domaći majstori Gašpar Marković i njegov sin Ivan.

U Lanišću danas žive 94 stanovnika (prema popisu iz 2001. godine), a na području cijele općine, koja se prostire na 144 km², u 14 naselja živi 398 stanovnika. Prema popisu stanovništva iz 1910. godine na istom su prostoru živjela 4763 stanovnika. Lanišće je u novijoj povijesti poznato po mučeničkoj smrti vlč. Miroslava Bulešića u počaču II. svjetskog rata.

Županj vrh

foto: Dubravko Marković

Lanišće - najveće naselje na Čićariji

foto: Dubravko Marković

Iz Lanišća vodi zasigurno najzanimljiviji planinarski uspon na Korita. Naposredno iznad odvajanja ceste Lanišće - Račja Vas postoji lijepo parkiralište. Ovdje ostavite automobil i markiranim putom, što vodi dijagonalno gotovo bez jednoga zavoja, uspnite se na Korita desnim padinama Brajkova vrha (1h i 15 min).

Ako ima snijega, uspon skijama je čaroban, a spust pogotovo. Oprez je potreban zbog pojedinih srušenih stabala koja presijecaju stazu. Od Korita je tada najbolje poći na Orljak i u smjeru obrnutom od smjera kazaljke na satu sići na gotovo isto mjesto. Pri povratku završite izlet autom prema Lupoglavlju, zatim tunelom do Rijeke i dalje prema Zagrebu ili Splitu.

Čićarija je velikim dijelom prekrivena šuma-ma crnoga bora i smrikve (brinja). U ostalim područjima dominiraju bukove šume, uz obilje šipka i drijena. Područje lijevo od Brajkova vrha obiluje kupinama, kao malo koji kraj u hrvatskim planinama. U jesen i proljeće tu je i raj za ljubitelje gljiva. Potreban je oprez jer ima i mnogo pupavki. Ljubitelji ljekovitoga bilja ovdje će naći obilje gospine trave (kantarion) i majčine dušice.

Od životinja zimi ćete susresti srne i zečeve. Od ptica ćete nerijetko zapaziti vjetruše, fazane, ponekoga kopca, a nedavno sam u magli uzne-

mirio sovu ušaru. U ratno doba, 1994. godine, sin i ja imali smo susret s dva vuka. Staništa divljih svinja i mjesta gdje kopaju žirove često ćete sresti. Same divlje svinje nisam nikada susretao ni ljeti ni zimi. U rano proljeće u nekoliko je noćnih obilazaka kuću na Koritima posjetio medvjed. Inače, sustanari kuće su brojni simpatični puhovi što noću jure potkrovljem.

Ljeti na Čićariji susrećemo zmije. Od otrovnice, vidjet ćete poskok. Čest je u području stijene Brajkova vrha. Vidio sam ga (imam i svjedočke) usred zime, 1. siječnja 2004. Bio je predivan sunčan dan. Druga, srećom bezopasna, a česta zmija, jest kravosas. Primjerici su dugi i do dva metra. Susretao sam ih više puta, obično u kasno popodne kada kreću u lov na glodavce. Namjera-vate li planinariti s vlastitim psom, ne puštajte ga s uzice. Čićarija je cijenjeno lovište. Pas može zалutati u potrazi za divljači ili biti ustrijeljen od lovac, koji na to imaju pravo.

Za planinarenje Čićarijom zimi opremite se adekvatnom obućom i gamašama, teleskopskim štapovima, dovoljnom količinom toplih napitaka i hrane, zimskom odjećom i obveznom bivak vrećom ili alufolijom u naprtnjači. Ako je palo više od pola metra snijega, svakako ponesite opremu za planinarsko skijanje.

ISTRA

SKITNJA DO SKITAČE

BORIS MATAK, Zagreb

Moram radi žiga. Vidio sam i neku rijeku koja vijuga dolinom, ne znam joj ime. Nije ni važno, planinar ne šljivi rijeke. Na povratku me ulovila kiša. Nisam pokisnuo, imam svu opremu, ipak, ja sam planinar!

Ovaj uvod može glasiti »isto tako, ali sasvim drugačije...«, a drugačije je »onako kako to radi HPD »Vihor« kada je vođa puta Zlatica. Druga imena neću spominjati!

Izlet počinje i prije početka. U planu izleta sve piše, kao da smo se već vratili s puta pa sastavili inventuru svega prijeđenoga i viđenoga, i sve u obliku odgovora na svih onih mogućih i nemogućih »sedam zlatnih pitanja« na koja svaki pravilni policjot mora odgovoriti da bi priča dobila svoj zaokruženi kraj.

Brseč. Malo mjesto na stjenovitoj obali istarskoga dijela Kvarnerskog zaljeva. Sunčano jutro (da, još je jutro; iz Zagreba krenusmo u cik zore) obećavalo je divne vidike na Kvarner i otoke, pa sve do Velebita tamo na istoku. Po izlasku na vrh, nastavljamo putom po hrptu da bismo doživjeli vidik na Čepić polje i Istru »kao nadlanu«. To je sjeverna dionica 35 kilometara dugog Labinskog planinarskog puta, koji se proteže od Brseča do Skitače i Crne punte, nadomak ulaza u Raški zaljev. Prvi nam je cilj Sisol, 835 metara visok vrh liburnijske Učke.

Brseč bješe mjesto za uobičajenu podjelu. Uz grupu »A« uvijek postoji i grupa »B«, a ponekad se formira i grupa »C«, čiji sam najvjerniji član, no o razlozima i filozofijama, dozvolite, drugom prilikom.

I tako... Putnici dvaju autobusa (da, dva autobusa - »Vihor« je to!) podijeliše se u tri skupine, s pozdravom: Vidimo se - u dva! U dva i deset va Plomin. Va »Dorina«. Spiza će biti »po plomin-sku«: njoki sa šugom od gljiva ili mesa. Puno šuga. I »Teran«. Puno Terana. I kanat!

Ma di su dva i deset!

Grupa »A«, koja inače ima čast, veselje, obvezu, mudrost, snagu itd. da osvjetla društveni obraz i vlastite vibrame, žustro se zaputila prema obećanim vrhuncima i vidicima, vidjevši u neugodnoj burretini garanciju čistoga neba i ozračja, jamac doživljaja Istre kakvoj se do sada od vrloga društva divila jedino Zlatica s početka ove priče.

Ali ovaj put - ma sve je jalovo krenulo još u Zagrebu, s nekim krmeljavim rancem koji nije bio u stanju sam doći do autobusa. Dakle, bilo je to na predjelu Grabrova, na visini od 476 metara (moj prijatelj R. ima sat koji, osim koliko je »*h*«, pokazuje i koliko je »*m*«), kad se rečena skupina »A« našla, poput onih ptica što ih je 24. studenoga 1918. g. spomenuo blagopočivajući Stjepan Radić, da prostite - u magli.

*Nemaš vidik, imaš kiša, put Plomina nek se
šiša!*

Za to se vrijeme, ostale dvije vidovite skupine upustiše u upoznavanje rodnoga mjesta poznatoga nam imena iz davnih školskih dana i obvezne nam lektire - Eugena Kumičića. Rodna pak kuća Jenija Sisolskog, kako se pod pseudonimom predstav-

lja, pisca Jelkina bosiljka, Začuđenih svatova, Urote Zrinsko-Frankopanske (čovjeka koji je stvarao sjedeći poput galeba na litici iznad mora daleko od svih i svega, čovjeka koji je naprsto morao postati pjesnik), muzej je graditeljstva i života u ovom i ovakvim gradićima na prijelazu iz pretprošloga u prošlo stoljeće. I u toj kući saznamo kako je pjesnik i političar žestoko zagovarao »korienski Hrvatski jezik«. Da je pobijedila njegova opcija ili nekih njegovih kasnijih istomišljenika, lijepo bismo danas lomili ovaj naš dragi jezik svagdašnji (vidi »Hrvatski planinar« br. 1., od 1. lipnja 1898. god.! - Koje li bi tek ime bilo za - gojzerice?!)

Plomin. Kišica uredno sipi. Sitna i dosadna. Tmurno je vrijeme pravi dekor za avetinjski prazne uličice i urušena pročelja nekada prelijepih palača srednjovjekovnoga gradića. U potrazi za crkvom svetoga Jurja, samo neke čudno isprepletene žice električnih i telefonskih vodova daju naslutiti da ponegdje u ovoj tužnoj gradini, dvjestotinjak metara iznad mora, možda ima i neka-kvoga života.

»Plominski natpis« - ploča s uklesanim likom ilirsko-rimskog božanstva Silvana, zaštitnika raslinja i životinja, i natpisom pisanim oblom glagoljicom iz XI. stoljeća jedva se nazire od zidarske skele postavljene oko crkve. Znači li obnova svetišta i obnovu života među kamenim zidinama?! U restoranu »Dorini« atmosfera je bajkovita, daleko od one kakva prati ekipu što se gotovo u dogovorenou vrijeme, spušta sa Sisola i vrha Bukovo. Silazak preko Klavra po mokrom kamenju u kombinaciji s kišom i najpravijom burom pravi je pothvat. Ipak su svi sretno stigli. Po lijepom vremenu, to bi bila nezaboravna trosatna šetnja.

Nezaboravan će zato ostati ručak. Netko je spominjao i tartufe, ili se to meni samo pričinilo. Kao i Teran čuveni.

Rabac. Noćenje sa četiri zvjezdice. Prijе toga večera.

Bazen kao predjelo. Švedski stol u svome raskošnom izdanju. Kažu, bit će i za doručak. Kakav je, očekujem i pripadajuću Šveđanku. Na stolu. U bikiniju! Mašta radi... može i bez bikinija. Ženica me gleda. Odoh ja u predvorje. Dečki prebiru po gitarama.

Labin. Jutarnja kiša je prestala. Zato pojačava bura. Na glavnom nas trgu dočekuju domaćini iz Planinarskog društva »Skitaci«. (Da, Skitaci, onako po istarski.) Danas će nam biti vodiči na jednom dijelu puta koji su osmislili i svojim marom održavaju, na radost i zadovoljstvo svih koji po hode ovaj nepravedno zaobilažen kraj.

Upoznavanje s Labinom (Albona na keltskom znači *grad na brdu*) i njegovom poviješću završava posjetom gradskom muzeju. Usput, uvjerili smo se da nas je previše, ili da su uličice drevnoga gradića (prvi se put spominje godine 285.) preuske. Jednu smo u potpunosti ispunili. Nabrajati sve što smo čuli i saznali od prijaznih i susretljivih g. Kosa i Roka bilo bi previše. Možemo im se samo zahvaliti na znanju i trudu. No, još je rano za rastanak.

Da je naša vrla Zlatica odlučila drugačije, grupa »A« bi zasigurno s trga San Marco (sveti Marko, po naški) prvo do raskrižja u Podvinju, pa onda na jug, poludnevnom hodanjom stigla do Crne punte, krajnje točke prelijepog Labinskog

Planinarska kuća »Skitaci«

foto: Boris Matak

planinarskog puta. Put preko Lovronci, odakle je veličanstven pogled na Rabac i Velike stijene, do pod 476 metara visok Veli vrh, vodi kroz gustu šumu medunca i bijelogra graba, a zatim preko pašnjaka kadulje, kovilja, šaša crljenike i žute krške zećine do vrha Oštri i dalje do gotovo potpuno napuštenog sela Skitače. Na tim mirisnim livadama i ljupke bi vihorašice-ašikbiljaberačice, itekako došle na svoje. Ovo »ljupke«, izraz je koji je tako često rabio, uz nas uvijek živo prisutni naš Kram-

pus, a »abb«, kovanica je vrlo i veoma živahnog i neumornog člana i gospodina jednoga našeg). Naime, svaki izlet, koliko to pri-like dozvoljavaju, koristi se i za popunu zaliha u domaćim čajotekama.

Oštri, 531 metar visok, inače je matični vrh planinarskog društva »Skitaci«, te idealno mjesto za uživanje u vidiku na Kvarner i na najjužniji dio Istre.

Ovako, zahvaljujući Zlatičinoj čudi, svi smo bili skupina »C« pa autobusima u kratkom roku stižemo pred crkvu sv. Lucije i 280 go-

dina staro stablo ladonje u mjestu Skitači. Nedaleki vrh Orlič posljednji je u nizu od desetak vrhova i vidikovaca na Labinskem planinarskom putu.

Kamenom križu prepustimo da se divi vizu-rama Plominske gore, Cresa i Lošinja, Pule, a za lijepa vremena i talijanske obale. Bura nas je uredno otpašila do zavjetrine uskoro potpuno uređene planinarske kuće. Riječ je o napuštenoj kući u stanju raspadanja, koja je nekoć služila kao župni dvor. Crkva ju je dala na korištenje planinarskom društvu, a vrijedni članovi upornim petogodišnjim radom spasiše prekrasan primjerak tradicionalnoga istarskog graditeljstva. Vjerujem da ćemo uskoro opet doći u ove krajeve i provesti ugodnu večer u kamenoj kući uz vatru otvorenog kamina.

Kršan, kaštel na jugozapadu Čepićkoga polja, nekadašnjeg, 1932. godine isušenog jezera. Spominje se već 1247. godine. Ponavlja se slika iz Plomina. Prozorski otvor negdanjih palača, beskonačno prazni poput očnih duplji na sasušenim lubanjama, pogledom vam svojim gotovo tjeraju strah u kosti. Misli su pobrkane. Grad je drevan, hrvatski; spomenik je hrvatske pismenosti ali i slavenskoga pravnog običaja. Jer, »Istarski razvod«, skup dokumenata nastalih od 1275. do 1395. godine (razvod - razvođenje, ophodnjom na terenu utvrđivanje granica između feudalnih gospodara i seoskih komuna), pronađen sredinom XIX. stoljeća u Kršanu, pisan glagoljicom na tri jezika (latinskom, njemačkom i hrvatskom), dokaz je da

je stanovništvo ovoga kraja već u to doba bilo itekako hrvatsko. I pismeno!

Ime Kršan, iliti Karscheyner, nastalo je međutim u XV. stoljeću po obitelji Kerstlein de Pisino, koja je došla u posjed kaštela. A posljednje u vlasničkoj lepezi, što latinskih, što germanskih prezimena, bijaše ono izvjesnog plemića po imenu Tonetti iz Plomina. Čudan to bijaše neki čovjek. Imao je navodno, za to doba, neshvatljivo mnogo sluha, kako bi se reklo, za socijalu; bio je blag i pravičan prema stanovništvu, imao je osjećaj za tuđu nevolju i neimaštinu, gladnjima je hranu dijelio... pa ga prozvaše »crvenim grofom«. Komunjara zapravo, samo se onda još nije rabio taj izraz. I tako, nestade grofa, a s njim ode i duh stare gradine. Možda se čeka da je opet oživi, ovoga puta poduzetnički duh nekoga novoga grofa čije će prezime završavati, umjesto na -ić, na -uscone ili -ini, ili jednostavno na -digolini.

Idemo dalje. Put nas vodi u »Stare staze«. Turobna se atmosfera okreće za 180°. Pojmovi »žgvacet« i »planinarenje« nemaju ništa zajedničko. Krivo! Potvrđit će vam to sedamdesetak pravih (i već pomalo gladnih) planinara. Domaća kokoš + manje domaći srndač + uopće ne domaći zec + mirodije = žgvacet. I »fuži« kao dodatak. I Teran, jasno! Ne umijem pisati toliko dobro da vam dočaram tu čaroliju.

Morate doći. Zapravo, valja planinariti Istrom, *terrom magicom*. Od vrha do vrha. A gotovo na svakom grijezde se mići gradići. I trattoria u njima. Ma, naći će se i žig ako treba.

I Pićan je jedan takav. Sa svojom crkvom i 48 metara visokim zvonikom, trećim po visini u Istri, dominira zapadnim dijelom Čepićkoga polja. Vrijedni sakralni predmeti, među njima i biskupska plašt protkan zlatnim koncem, dar austrijske carice Marije Terezije, svjedoče o nekadašnjem značenju te biskupije. No, nakon gotovo dvanaest stoljeća postojanja, ona je naprasno ukinuta 1776. godine

Križ na vrhu Orliču (470 m)

foto: Boris Matač

i pripojena tršćanskoj.

Posljednji »vrh« koji obiđosmo na ovoj dvo-dnevnoj skitnji bijaše gradić Gračišće. I opet ista slika. Nigdje žive duše. Ni mrtve. A kako bi i bilo kada na prelijepim palačama niti prozora nit' vrata nema?

Od crkve puca prebogat pogled na Učku i čitavu njenu gorostasnu veličinu. Pozdrav Vojaku, Perunu, Kremenjaku i Krvavim stijenama pod njim, pozdrav i mokrom Sisolu na koji nam valja opet poći.

Ipak, nije baš sve umrlo u tom Gračišću. Živahni plamičak na ognjištu mjesne konobe i zarebnici iz ulja (umbuli, reklo bi se južnije), što mirisno cvrčahu na prastarim gradelama, potvrda su žilavog opstanka hrvatske duše i na ovim prostorima.

Još jednom hvala domaćinima koji Labinski planinarski put podariše sebi, ali i svim iskrenim planinarima na radost i uživanje, a hvala i tebi »Vihorovača Zlatice; štos ti uopće nije bio loš!

PS. Ono malo glagoljice na početku teksta nije tek toliko - bez veze. Planinariti se može i od Senja do Kosinja, od Roča do Huma, po Krku, pa ponešto usput i naučiti!

GORSKI KOTAR

IZLET U VRBOVSKI KRAJ

JASNA KOSOVIĆ, Zagreb

Vrbovski se kraj proteže sjeverno i južno od stare riječke ceste, između Zdihova i Moravica. Sjevernu mu granicu čini rijeka Kupa dok na jugu preko velikog šumskog područja prelazi u Liku. Iz Vrbovskog se cestom prema istoku dolazi u ogulinski, a prema zapadu u ravnogorski kraj.

Najveću ljepotu toga kraja čine prekrasne šume koje pokrivaju njegov najveći dio, kanjon potoka Kamačnika i vidikovac Orlova stijena, a vrijedi posjetiti još Lukovdol, Plemenitaš i Frankopanski dvorac u Severinu. Jednim se izletom, međutim, ne mogu se posjetiti sva spomenuta mjesta, pa treba poduzeti tri jednodnevna izleta. U ovom kraju nema planinarskih kuća, a prenoći se može jedino u privatnom smještaju, za što se možete obratiti turističkoj zajednici u Vrbovskom.

IZLET U KAMAČNIK I NA BIJELU KOSU

Jedan od izleta koji svakako vrijedi poduzeti iz Vrbovskog je izlet u kanjon potoka Kamačnika i na Bijelu kosu. Svejedno je kakvim se prijevozom koristite jer nije moguće napraviti kružni izlet a da se vrijeme obilaska bitno ne poveća. Za šetnju do izvora Kamačnika trebat će vam jedan sat, za uspon na vrh Bijele kose tri sata, a za povratak do auta ili vlaka još toliko.

Dođete li vlakom, putokaz ispred željezničke postaje Vrbovsko uputit će vas prema Kamačniku i Bijeloj kosi. Do ulaska u Kamačnik prijeći ćete najprije prugu, a ubrzo zatim i rijeku Dobru, te za desetak minuta stići do ribičke kuće na ušću Kamačnika u Dobru. Do tog se mjesta možete dovesti i automobilom.

Kamačnik je slikovit kanjon istoimene rječice koja izvire u modrozelenom jezercu (410 m) i već

nakon tri kilometra utječe u Dobru. Godine 1961. proveden je kroz kanjon put koji vodi stjenovitim rubom ili građenim mostićima i galerijama. Kamačnik je kontrolna točka Goranskoga planinarskog puta (GPP). Žig se nalazi u restoranu na ušću Kamačnika u Dobru, a metalni je učvršćen u stijeni kod izvora.

Nakon razgledavanja izvora treba se vratiti i odmah nakon prelaska mostića skrenuti prema Bijeloj kosi. Staza se uspinje najprije do objekta u

Mostići u Kamačniku u rano proljeće

foto: Jasna Kosović

Vrh Bijele kose

foto: Alan Čaplar

S njenog se vrha vidici pružaju samo prema sjeveru, dakle prema Vrbovskom i Lovniku. Bijela kosa je kontrolna točka Hrvatske planinarske obilaznice i GPP-a, a žig se nalazi u tuljcu na vrhu. Uskoro će na vrhu biti postavljen i metalni žig.

Za povratak s Bijele kose treba se koristiti istim putom, najprije u kanjon Kamačnika, a onda kanjom do auta koji ste ostavili na njegovom ulazu ili do željezničke postaje. Izlet je razmjerno težak zbog dugo-trajnog neprekidnog uspona.

izgradnji, do kojeg je provedena i šumska cesta. Njome se hoda nekoliko minuta, a onda uspon treba nastaviti šumskim putovima i vlakama koje presijecaju još četiri šumske ceste. Na prvoj cesti je raskrižje s putokazima s kojeg se ravno nastavlja put Kleka (6 sati). Sljedećom cestom, koja vodi obronkom Velikog Kozarca, hoda se lijevo do račvišta na kojem treba lijevim krakom još oko 100 m do odvojka puta. Trećom se cestom ide desno obronkom Crne kose nekoliko minuta do odvojka gdje se ravno nastavlja uspon do gornje ceste u području Čarapinih draga. Tu je raskrižje s putokazima, odakle se lijevo za 6 sati stiže do planinarskog doma »Klek«. U tom se smjeru, nedaleko od raskrižja, nalazi napuštena lugarnica koja u slučaju potrebe može poslužiti kao sklonište.

Za Bijelu kosu nastavite krakom ceste ravno još dvadesetak minuta, a onda se, gotovo bez staze, markacija uspinje na njen kameniti greben i vrh. Bijela kosa (1289 m) jedno je od brojnih brda u prostranom šumovitom dijelu Velike Kapele. Prepoznatljiva je sa stare riječke ceste iznad Vrbovskog kao greben koji se proteže desno od Mirkovice, brda s relejom na vrhu. Na obronku pod samim vrhom šuma je iskrčena, što se zimi vidi kao snježna livada. Bijela kosa je vidljiva i s Bjelolasice, a može se prepoznati kao brdo lijevo od Mirkovice, čiji se relez prepoznaje i s te, južne strane.

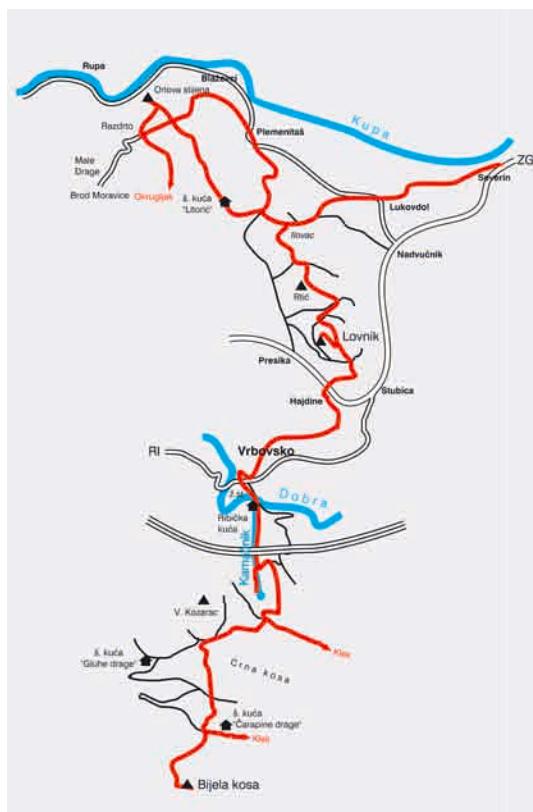
IZLET DO ORLOVE STIJENE

Do Orlove stijene postoji markirani pristup i iz smjera Brod Moravica, koji sam opisala u članku »Izlet u brodmoravički kraj« u prošlom broju HP-a. No, krenete li do Orlove stijene iz smjera Vrbovskoga, bit će to potpuno drugačiji izlet.

Orlova stijena

foto: Jasna Kosović

Shema putova oko Vrbovskog

Taj se izlet može izvesti jedino automobilom. U naselju Presika treba iznad Vrbovskog, sa stare riječke ceste skrenuti u smjeru putokaza za šumsku kuću »Litorić«. Nakon 8 kilometara asfaltna se cesta završava ispred lijepo uređene kuće, smještene na istoimenom brdu između Lovnika i Okrugljaka. Ako ovdje ostavite auto, do Orlove stijene hodat ćete manje od sat i pol, a za kružni povratak preko Plemenitaša trebat će vam još dva i pol sata.

Od kuće »Litorić« markacije vode cestom kroz šumu. Nakon 45 minuta hoda izlazi se na makadamsku cestu koja lijevo vodi u Brod Moravice (10 km), prolazeći kroz Razdrto, Male i Velike Drage, dok se njome desno dolazi u selo Plemenitaš (5 km). Krenite cestom lijevo i za petnaestak minuta doći ćete do bunara u Razdrtom. Tu je raskrižje planinarskih putova s kojeg se lijevo uspinje na Okrugljak, dok se desno kreće za Orlo-

vu stijenu. Nakon izlaska iz zaselka prolazi se liva dom i izbjija na put kod putokaza, kojim se lijevo ubrzo stiže do vidikovca.

Orlova stijena (502 m) je 300 m visoka litica koja se strmo ruši u kanjon rijeke Kupe. Na vrhu stijene je Šumarija Vrbovsko uredila vidikovac s kojeg se otvara vidik na kanjon. Kupa na tom dijelu zaobilazi brdo Kozicu, koje se uzdiže s njene suprotne strane. Orlova stijena je kontrolna točka GPP-a, a žig se nalazi u tuljcu nedaleko od vidikovca.

U povratku do auta zanimljivije je poći drugim putom, kroz selo Plemenitaš. Put je nešto dulji ali i ljepši, no morat ćete se spustiti stotinjak metara, a zatim se ponovo uspeti na brdo Litorić do istoimene kuće.

S vidikovca na Orlovoj stijeni vratite se nekoliko minuta do raskrižja s putokazima i nastavite ravno za markacijom do makadamske ceste. To je mjesto s kojeg ste krenuli prema Razdrtom i Orlovoj stijeni (što se odmah ne vidi zbog zavoja ceste). Prilazeći cesti uočit ćete Okrugljak, koji se lako prepoznaće po svom stožastom obliku. Cestom treba krenuti lijevo i njome sići do Plemenitaša. Plemenitaš (370 m) je slikovito gorsko naselje smješteno uz asfaltnu cestu koja iz Lukovdola vodi u Blaževce uz Kupu, gdje je granični prijelaz prema Sloveniji. U zgradici bivše škole smještena je Oblikovno-likovna radionica čiji se zanimljivi izlošci mogu razgledati uz dogovor s kustosicom koja živi u Plemenitašu. Prema predaji, u Plemenitašu se nalazio lovački dvor Franckopana.

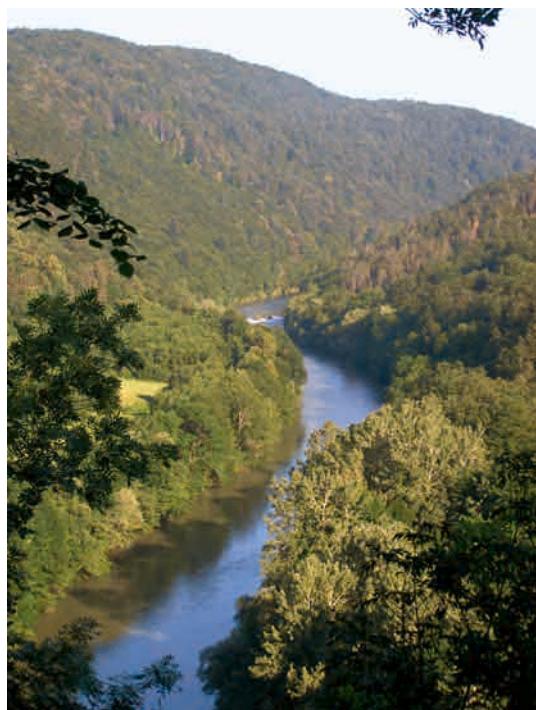
Put na Litorić vodi pokraj groblja i crkve, kratko prelazi livadu, a onda se uspinje šumskim putom do asfaltne ceste u području Šutevog laza. Tu je raskrižje s putokazima, s kojeg se lijevo odlaže prema Lukovdolu (1,45 sati), a za kuću »Litorić«, gdje ste ostavili auto, treba krenuti desno. Do kuće ima još petnaestak minuta uspona pa oni umorni mogu čekati vozača odmarajući se na klupama za stolom, postavljenima uz cestu.

Autom se treba vratiti do riječke ceste u Presiku, u kojoj još možete razgledati galeriju izložaka od drveta, raznog oblika i namjene, te tako završiti ovaj zanimljivi izlet.

IZLET U LUKOVĐOL I NA LOVNIK

Ovaj će vas izlet povesti do sela Lukovdola i na Lovnik, a proći ćete i parkom Frankopanskog dvorca u Severinu. Izlet se ne može izvesti kružno pa zato preporučujem javni prijevoz, i to u dolasku autobus do Severina na Kupi, a u povratku vlak iz Vrbovskog (ili obratno, ovisno o voznom redu). Od Severina do Lukovdola hodat ćete sat i petnaest minuta, do raskrižja u području Ilovca još toliko, na vrh Lovnika uspinjat ćete se sljedeća dva sata, a za silazak do vlaka u Vrbovskom trebat će vam još sat i petnaest minuta. Za ovaj izlet, dakle, treba predvidjeti barem šest sati, a ako razgledate sve što ima u Severinu i Lukovdolu, potrošit ćete i više.

Dođete li u Severin autobusom, krenite prema ulazu u Frankopanski dvorac (201 m). Dvorac je izgrađen visoko iznad Kupe, a iz njegovog dvorišnog dijela pruža se vidik na kanjon. Današnji izgled dvorca nastao je pregradnjom koju je izveo grof Drašković 1803. Dvorcu je pripadao lijepo uređen park s kapelicom, danas najvećim dijelom

Rijeka Kupa kod Severina

foto: Alan Čaplar

Lukovđol

foto: Jasna Kosović

zapošten. Dvorac je kontrolna točka GPP-a, a žig se nalazi u restoranu na autobusnoj postaji u Severinu.

Markacije ulaze u park dvorca, vode pokraj kapelice i izlaze na stari seoski put za Lukovđol. Tim se putom hoda sljedećih sat vremena, pri čemu se prolazi pokraj dviju kuća zaselka Gorice, zatim obronkom brda Ravan, a potkraj se izlazi na livade i polja s kojih se otvara vidik na Lukovđol. Lukovđol (349 m) je slikovito goransko selo udaljeno dva kilometra od stare riječke ceste, a kroz selo se asfaltnom cestom preko Plemenitaša može doći u Blaževce na Kupi. Lukovđol se prvi put spominje u spisima iz 1481. godine, kada kraljevski sud u Zagrebu traži od kneza Stjepana Frankopana poštivanje povlastica zagrebačkih trgovaca koji posluju u Gorskom kotaru. Lukovđol je rodno mjesto Ivana Gorana Kovačića, a kuća u kojoj se 1913. radio vrijedan je spomenik goranske arhitekture. Danas je u njoj memorijalni muzej i izložbeni prostor, otvoren svakog dana od 10 do 17 sati, osim ponedjeljkom. U blizini, odmah iza groblja, u prirodnom ambijentu, uređen je amfiteatar u kojem se prvog dana proljeća održavaju susreti pjesnika pod nazivom »Goranovo proljeće«. Lukovđol je kontrolna točka GPP-a. Žig se nalazi u muzeju, a rezervni u gostionici.

Iz Lukovdola markacije vode asfaltnom cestom kroz selo Goranec i nakon dvadesetak minuta skreću lijevo na šumski put. Dalje treba pažljivo pratiti planinarske oznake zbog brojnih križanja šumskih putova. Nakon 45 minuta izlazi se na

Spomenik Ivanu Goranu Kovačiću i pozornica u prirodi

foto: Jasna Kosović

makadamsku cestu kojom se desno ubrzo stiže na raskrije s putokazima, u području Ilovca. Cestom se ravno nastavlja prema Orlovoj stijeni (1,45 sati) i šumskoj kući »Litorić« (45 min), dok za Lovnik treba krenuti lijevim krakom. Cestom se hoda manje od pola sata, s tim da se na račvuštu bira lijevi krak, a onda počinje uspon vlakom koja se desno odvaja od ceste. Vlaka se uspinje preko brda Rtića do sljedeće makadamske ceste. Njome se desno za manje od pola sata stiže do nove vlake. To je zapravo kratica do gornje makadamske ceste, kojom se lijevo dolazi na raskrije s putokazima. Cesta vodi u smjeru Vrbovskog, a na vrh Lovnika stiže se s raskrija šumskom vla-kom za dvadesetak minuta us-pona. Lovnik je kontrolna točka GPP-a, a žig se nalazi u tuljcu na vrhu.

Spust do Vrbovskog počinje povratkom na raskrije s putokazima, s kojeg se kreće desno. Desetak minuta poslije spust se nastavlja putom koji se odvaja lijevo i, nakon što prijede cestu i livadicu, ulazi u gustu jelovu šumu. U silasu siječe još jednu cestu i završava kod releja i vodovoda

nad Vrbovskim. Pristupnom cestom do tih objekata dolazi se do dviju kuća. Prije njih treba oštro lijevo nastaviti putom koji izlazi na staru riječku cestu u blizini motela »Vrbov-sko«.

Najbliže je autobusno stajalište u Stubici (15 minuta u smjeru Zagreba), dok se do željezničke postaje u Vrbov-skom treba spuštaši još četrde-setak minuta. Markacije skreću putom prije motela i silaze sta-zom i uređenim putovima do naselja, a zatim nastavljaju uli-cama Vrbovskog do kolodvora.

Odlučite li se posjetiti vrbovski kraj, nabavite vodič i dnevnik GPP-a. Za posjet Oblikovno-likovnoj radionici u Plemenitašu obratite se kustosici Vesni Osojnički na tel. 091/61-41-795, a za muzej u Lukovdolu kustosici Zdenki Fabac na tel. 051/871-295. Prenoći se može u uređenim šumarskim kućama »Litorić« i »Gluhe drage« ispod Bijele kose, za što se treba obratiti Šumariji Vr-bovsko na tel. 051/875-202.

Lukovdol s Goranskog planinarskog puta

foto: Jasna Kosović

POVIJEST

NA KOJU SE PLANINU PENJAO KRALJ FILIP V. MAKEDONSKI?

FARUK ISLAMOVIĆ, Zagreb

Dogodilo se to prije 2186 godina. Kralj Filip V. Makedonski čuo je od svojih vojnika da se s najvišeg vrha Hemusa u Trakiji (otprilike područje današnje Bugarske), vide dva mora, Pontsko (Crno) i Jadransko, te Dunav i Alpe.

U to je vrijeme Rim bio u usponu snage i kralj se potajno pripremao za obranu. Krenuo je iz grada Stobija (danas arheološko nalazište kod mjesta Gradska na Vardaru) u Trakiju, gdje je namjeravao naći saveznike, pa dalje do german-skoga plemena Bastarna (kod ušća Dunava) i kelt-skoga plemena Skordiska (oko rijeke Morave).

Prolazeći zemljom Meda (današnje područje između Maleševskih planina, Kumanova i Osovskih planina) zaželio se popeti na Hemus, kako bi se s njegovog vrha orijentirao za budući pohod protiv Rima. Sve je to zapisao rimski povjesničar Tit Livije (knj. 40., gl. 21.). O samom usponu забилježio je ovo: »Filip je prošao zemlju Meda i dalje kroz puste krajeve što leže između Medske zemlje i Hemusa i stigao nakon sedmodnevnog puta u podnožje planine. Tu je proveo jedan dan da bi izabrao vojnike koji će ga pratiti. Dok su se penjali po niskim humcima uspon nije bio naporan, no što su se više uzdizali sve su teže hodali po krševitom i neprohodnom terenu. Najzad stiglo na tako mračan put da su zbog gustoće drveća i isprepletene klekovine jedva vidjeli nebo. Kad su se domogli grebena sve je bilo prekriveno maglom da su se kretali kao po noći. Trećeg su se dana konačno popeli na vrh. Svi su bili izmoreni od puta, a posebno kralj zbog svoje poodmakle dobi

(kralj je uspon poduzeo godine 181. p. n. e. a živio je od 238. do 179. p. n. e., dakle imao je 57 godina). Pošto je prinoš ţrtvu koju je posvetio vrhovnom bogu neba Jupiteru i bogu sunca Solu, sišao je s vrha u dva dana jer se pribujavao noćne hladnoće.« Livije još navodi da je po silasku nastavio put prema zemlji Dantela (područje oko grada Kjustendila u zapadnoj Bugarskoj).

Sve je ovo pročitao čuveni talijanski pjesnik Francesco Petrarca i, kako piše u jednom svom pismu, upravo ga je uspon kralja Filipa ponukao da se 1336. godine popne na Mont Ventoux (1909 m) na jugoistoku Francuske. Veza Petrarce i Filipovog uspona iznimno je zanimljiva jer se Petrarckin uspon bilježi kao prvi poznati uspon na neku planinu radi čistog zadovoljstva, dakle, kao začetak planinarstva.

No, s obzirom na to da se do prije 2000 godina cijeli planinski lanac od Jadrana do Crnog mora nazivao Hemus, nejasno je na koji se vrh penjao kralj Filip.

Krene li se od mjesta Stobija prema sjeveru uz dolinu Vardara, pa se uzme u obzir sedam dana putovanja, dolazimo do više mogućnosti. O tom se pitanju krajem 19. i početkom 20. stoljeća vodila žustra rasprava u njemačkoj i austrijskoj planinarskoj literaturi. Njemački planinarski pisac dr. Oster u časopisu Njemačko-austrijskog alpskog društva godine 1886. zastupa tezu da se Filip popeo na rilsku Musalu (2925 m), najviši vrh Balkana. U istom časopisu godine 1898. to tvrdi i Nijemac F. Ramsauer. S njima se slaže i bugarski pisac

Gavrilo Kacarov u svojoj raspravi »Car Filip V. na Musala«, dok češki pisac dr. K. Jireček u svom djelu »Knjažestvo Blgarija« tvrdi da se Filip uspeo na Vitošu (2290 m) iznad Sofije. Bečki geograf E. Oberhuber iznosi treće mišljenje, da je taj vrh bio Vežen (2197 m) ili Jumrukčal (2373 m) na Staroj planini. Jedna austrijska studija iz 1932. slaže se s Osterom i Kacarovim da se radi o Musali.

U »Hrvatskom planinaru«, vjerojatno pod utjecajem tih rasprava, objavljena su čak tri članka koja se bave ovom zanimljivom temom. Dok se Nijemci, Austrijanci i Bugari isključivo fokusiraju na vrhove u Bugarskoj, autori članaka u HP-u sve to potpuno pobijaju i dokazuju da se Filip penjaо na jedan od vrhova u sadašnjoj Makedoniji.

Prvi članak objavljen je 1922., br. 3, str. 45, potpis autora »P-ć« (Josip Pasarić - op. ur.). Autor prepričava Livijev zapis i nagađa da bi taj vrh mogao biti Ljuboten (2498 m) na Šar-planini. Njegovi su argumenti da se taj vrh nalazi gotovo na sredini Balkana i da narodna predaja kaže da se s tog vrha vidi Bijelo (Egejsko) more. Ovaj autor, međutim, pravi tešku pogrešku jer navodi da je Ljuboten najviši vrh Šar-planine i navodi potpuno pogrešnu visinu od 2700 m (najviši vrh ima visinu 2748 m, prije se zvao Turčin, a danas se zove Titov vrh).

Drugi članak objavljen je 1932. godine, a autor je dr. Ivan Krajač. Polazeći sa stanovišta da se niti s jednog bugarskog vrha ne vide dva mora, Krajač zastupa teoriju da je jedini vrh koji pruža takav vidik Golem Korab (2757 m), najviši vrh sadašnje Makedonije. Dva su razloga na kojima Krajač temelji svoju tvrdnju. Prilikom njegovog posjeta Šar-planini, mještani su mu pričali da se s Golemog Koraba vide Jadransko more i Solunski zaljev, dakle Egejsko more. Krajač je potvrdu ove tvrdnje našao i u djelu »Glacijacija Šar-planine i Koraba« Riste T. Nikolića iz 1912. godine, gdje stoji da se s Koraba vidi Solun. Osim ovoga geografskog dokaza, Krajač svoju teoriju dokazuje i s etimološkog stanovišta. Naziv vrha Korab izveden je iz riječi »Kuraba«, što predstavlja pretkršćansko slavensko božanstvo pomorstva, pomorskog boga. Pretpostavka je da su Slaveni zbog vidika na dva mora dali ovom vrhu ime svoga božanstva. Od toga je imena izведен i naziv »korablja« za primitivnu lađu. Tradicija postavljanja bogova na vrh planina poznata je i u našim krajevima, npr. najviši vrh Dinare, Troglav, dobio je ime po staroslavenskom bogu Triglavu, koji predstavlja personifikaciju religijskog trojstva: neba, zemlje i pakla. Krajač, a isto tako ni »P-ć«, ne uzimaju u obzir ondašnje granice između Makedonije i Mezije (Moesia - današnje Kosovo i južna Srbija). U to vrijeme Mezija se prostirala sve do izvora Vardara, uključujući Šar-planinu i Korab. Valja dodati da stari Makedonci nisu bili u dobrom odnosima s Dardancima, koji su nastanjivali Meziju.

Treći je tekst objavljen 1962. u »Našim planinama« br. 3-4, str. 79, a autor je Dušan S. Krivokapić iz Srbije. Njegov se tekst uglavnom temelji na već navedenim činjenicama, ali ima i dva vrlo bitna odstupanja. On tvrdi da je kralj Filip na uspon krenuo iz mjesta Dupnice (na zapadu sadašnje Bugarske) i da se penjaо na najviši vrh svoje države. Ova tvrdnja u potpunosti okreće cijelu teoriju i dovodi do očitih kontradiktornosti. Granica Makedonije i

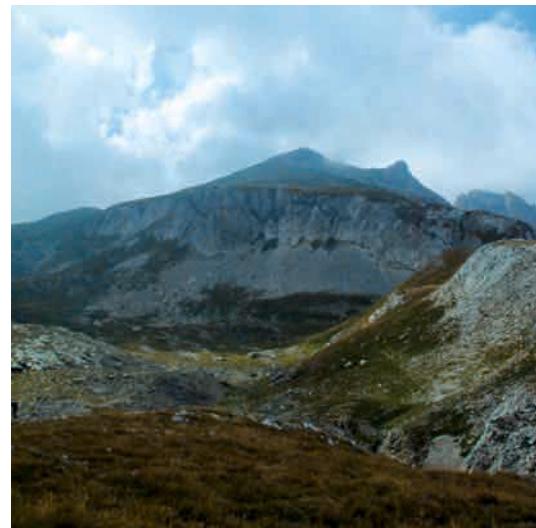

Solunska glava

Trakije u gornjem se toku rijeke Strume udaljavala prema zapadu pa je dvojbeno je li Dupnica bila u sastavu makedonske države. Nakon opsežnog pobijanja svih austrijskih i bugarskih teorija, Krivokapić tvrdi da se Filip penja na najviši vrh planine Jakupice, Solunsku glavu (2540 m). Dva su razloga temelj njegovoј teoriji. On tvrdi da je Solunska glava u to doba bila najviši vrh Filipove države. Bez obzira na to što Krivokapić dokazuje da se s tog vrha ne vidi ni jedno more, on pretpostavlja da je kralj povjerovao narodnom vjerojanju da se sa Solunske glave vidi Solunski zaljev, zbog kojeg je taj vrh i dobio to ime.

Sva tri autora zanemaruju Livijev navod da se Hemus nalazi u Trakiji, a ni jedna od ove tri planine nije bila u sastavu te države. Potpuno je jasno da je svaki od navedenih istraživača u želji da bude originalan odabroa po jedan od istaknutih vrhova Balkanskoga poluotoka. Samo jedan vrh, Musala, ima »najviše glasova«, što je u jednu ruku i logično jer je to doista najviša planina na Balkanskom poluotoku i doista se nalazila u Trakiji. Podatak da se s neke od navedenih planina vide dva mora zapravo je pogrešan trag. S bugarskih se planina definitivno ne može vidjeti Jadransko ili Egejsko more. To dokazuju i Krajač i Krivokapić.

Nedavno sam uspostavio kontakt s planinarkama iz Makedonije i oni mi ne mogu odgovoriti je li tko sa Solunske glave ili s Golemog Koraba vido dva mora. Krivokapić čak i dokazuje da nema optičke vidljivosti između Solunske glave i oba mora. Možda se s Koraba i vidi Jadransko more, ali Solunski zaljev vrlo teško. Ako se, dakle, isključi ovaj trag i ako se usredotočimo na stvarni cilj Filipovog putovanja, a to je prikupljanje saveznika za rat protiv Rima, onda su bugarske planine vrlo vjerojatan odgovor. Čak i ako zanemarimo mjesto polaska, Filip je morao na putu prema Skordiscima i Bastarnima proći pored Musale i Vitoše. Narod je i bez mjernih instrumenata sigurno znao koja je planina najviša, pa je velika vjerojatnost da se Filip penja na Musalu. No, ako se kralj penja na Musalu, onda vojni motivi padaju u vodu jer je nelogično da se za rat koji će se voditi na zapadu i jugu, protiv Rima, kralj penje na vrh koji se nalazi na istoku. Dakle, motiv Filipova

Golem Korab

foto: Bogoljub Nikolov

uspona je najvjerojatnije bila čista želja da se popne na najviši vrh. Ako je to točno, onda je prvi planinar bio kralj Filip V. Makedonski, a ne Francesco Petrarca.

Bez obzira na ovaj Filipov pohod i potragu za saveznicima, rimska je sila godine 168. p. n. e. u bitci kod Pydne (u Solunskom zaljevu) porazila Makedonce i zarobila posljednjeg makedonskog kralja Perseja, sina Filipa V. Prekid ove kraljevske loze ujedno je i konačan kraj velikoga carstva Aleksandra Makedonskog.

Nadam se da je ovaj tekst ponukao još nekoga da razmisli o mogućem odgovoru. Bit će mi drago ako ovom pričom o kralju Filipu V. Makedonskom pobudim zanimanje nekog povjesničara, geografa ili planinara.

LITERATURA

1. Kralj Filip - prvi planinar na Balkanu, P-ć., Hrvatski planinar, 1922., br. 3, str. 45.
2. Na koju planinu na Balkanu uspeo se kralj Filip V. Macedonski?, dr. Ivan Krajač, Hrvatski planinar, 1932., str. 102.–104.
3. Na koju se planinu peo makedonski kralj Filip V.?, Dušan S. Krivokapić, Naše planine, 1962., br. 3-4, str. 79.–85.
4. Veliki svjetski povijesni atlas, DSZ d.d., 2000.

D R U Š T V E N I R A D

PREDsjEDNIK PLANINARSKOG DRUŠTVA

dr. ANTUN LOVRić, Požega

Početak godine u većini planinarskih društava vrijeme je održavanja godišnjih skupština, kako redovnih, tako i izbornih. Skupštine su sažetak jednogodišnjeg rada planinarskog društva koga će u izvješćima iščitati ili izložiti predsjednik društva, tajnik, blagajnik ili netko iz nadzornog odbora, iz suda časti. Možda će izvješće izložiti ili dopuniti poneki pročelnik neke od sekcija, komisija, povjerenstava, a možda će to učiniti i članovi društva. Zatim će gosti iz drugih planinarskih društava pozdraviti skupštinu i poželjeti domaćinima puno planinarskih izleta. Učinit će to i drugi gosti nazočni skupštini. Ako je riječ o izbornoj skupštini, razriješit će se predsjednik, upravni odbor, nadzorni odbor i sud časti. Potom će netko u ime nekog povjerenstva ili čak samoinicijativno, a najčešće u ime dosadašnjeg upravnog odbora, predložiti kandidate ili kandidata za novog ili dosadašnjeg predsjednika, nove ili stare članove upravnog odbora, nadzornog odbora, suda časti. Idilična je to skupštinska shema koja se okonča za nepunih sat vremena. A onda slijedi domjenak, zalijevan pivom, vinom, možda i sokom. Glazba će zasvirati, ljudi će zapjevati i zaplesati. I tako do iduće skupštine.

Ovaj sinopsis za mnoge izgleda uobičajen, gotovo realan. A zašto i ne bi bio takav? A obično nije tako.

Istražimo nizom pitanja kako je to u praksi planinarskih društava. Prolaze li izborne skupštine u savršenoj organizaciji, bez izvještajnih i kadrovske potresa? Je li rasprava o izvješćima kritički intonirana u namjeri da se uvidom u društveni prezent projektira društveni futur? Donosimo li program rada i što je za naše društvo uopće program rada? Koji su to ljudi zaduženi da odrađuju

godišnji program društva? Koje posljedice ili bar kritičke sankcije slijede akterima za neizvršenje godišnjeg programa? Dakako, ovom setu pitanja mogli bismo dodati još bezbroj drugih, zavisno o kojem planinarskom društvu je riječ, bilo ono staro, mlado, gradsko, seosko, malo, veliko...

Planinarsko društvo... Hoće li se ikada moći obaviti pregled aktivnosti ili načiniti uvid u izvješća o radu planinarskih društava u protekloj godini i meritorno zaključiti: ovo planinarsko društvo svojim aktivnostima udovoljava statutarnim i uopće društvenim kriterijima i ono naprsto jest »pravo« planinarsko društvo? I dalje, ovo društvo svojom neaktivnošću, malom brojnošću i minornom društvenom ulogom, ne udovoljava statutarnim kriterijima i stoga nije planinarsko društvo. Sukladno tome, ono formalno postoji i nije planinarsko društvo, pa bi ga trebalo ugasiti. Time bi se okončala pošast osnivanja planinarskih društava kada to doista nema ni smisla, ni svrhe.

Program rada planinarskog društva... Jednodnevni i višednevni izleti, na domicilnom, hrvatskom, inozemnom gorju... visokogorsko planinarnstvo, alpinizam, speleologija... orientacija, markacije... uređivanje i izgradnja društvenih prostorija, domova, vidikovaca... planinarske škole za djecu, mladež, građane, školovanje planinarskih vodiča, članova gorske službe spašavanja... organiziranje planinarskih priredbi... javna promocija planinarskih sadržaja, predavanja, izložbe, radio emisije... briga o ostarjelim članovima društva, ispraćaj na vječni počinak umrlih i zasluznih s vijencem, nekrologom i počasnom stražom...

U društvenoj kronici treba biti sve zapisano. Ali što je to društvena kronika? Ima li društvo društvenu kroniku u kojoj je isписан društveni

život, s imenima ljudi na izletu, radnoj akciji, imenom gorja koje smo pohodili, opisom putovanja, zapisom o događajima tijekom boravka, utiscima, tko je bio vođa puta, o planinarskom domu, domaru, bilješka o povratku? Može li članstvo društva dobiti na uvid društvenu kroniku i vidjeti u njoj sebe kao člana planinarskog društva? Naravno, ako ona uopće postoji...

Predsjednik planinarskog društva je prvi čovjek među jednakima, čovjek koji će svojim društvenim, ali i javnim ugledom tijekom mandata biti zaštitni znak društva ili u pozitivnom ili u negativnom smislu riječi. Prihvati se dužnosti predsjednika planinarskog društva nije tek puka čast. To je iznad svega društveno-radna čast, koja se temelji na ostvarenju programa rada planinarskog društva, na njegovom javnom predstavljanju i na skrbi za »svoje« članstvo.

Izabrati predsjednika na godišnjoj skupštini je iznimno važan čin za društvo, ali i najteži čin. Članovi planinarskog društva nerado prihvaćaju tu vrlo zahtjevnu, odgovornu, premda časnu dužnost. Valja se zapitati i što se krije iza nespremnosti mnogih članova da preuzmu predsjedničke dužnosti? Biti predsjednik planinarskog društva znači biti na vjetrometini individualnih kritika, tračeva, podmetanja, čekanja u zasjedi. Predsjednik je trpnja i bol, često nemoć i žal za osobnom slobodom...

Koliko puta smo predsjedniku društva javno izrekli hvalu? Koliko puta smo mu priskočili u po-

moć? Koliko ga puta zamijenili? Ili kada smo svojeg predsjednika predložili za društvenu, općinsku, gradsku ili neku drugu nagradu, za priznanje Planinarskog saveza ili zamolili mjesnog novinara da napiše neki redak u tiskovini o našem predsjedniku? Predsjednik kao da MORA trpjeti, biti poniran, uvrijedjen, on mora biti nesposoban, neznaliča, njega treba omalovažiti, ismijati, čak smijeniti i tako u nedogled...

Zar je toliko omraženo biti predsjednikom? Prelistajmo povijest planinarskih društava i ispišimo imena predsjednika društava. Pitajmo ih kako obnašaju svoje dužnosti, s kojim teškoćama se susreću, kakva im je klima u društvu? I opet ćemo vidjeti kako u nekim planinarskim društvima vrijeđa uobičajena, civilizacijska društvena pravila ponašanja, a u drugima ne.

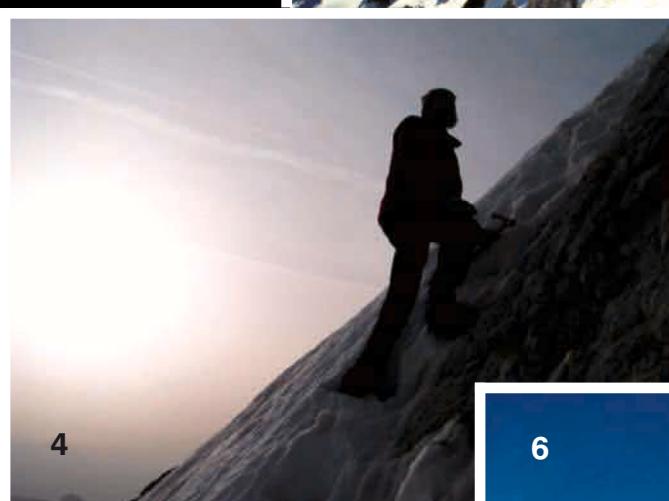
Pokušajmo samoanalizom utvrditi svoje osobno planinarsko ponašanje i svoj odnos prema predsjedniku i društvenim dužnosnicima. Možda iz samoanalyse i kritičnosti možemo napraviti traženi iskorak društvenog člana za društveno zajedništvo u kojem prvi među jednakima zadužuje naše priznanje i naše poštovanje.

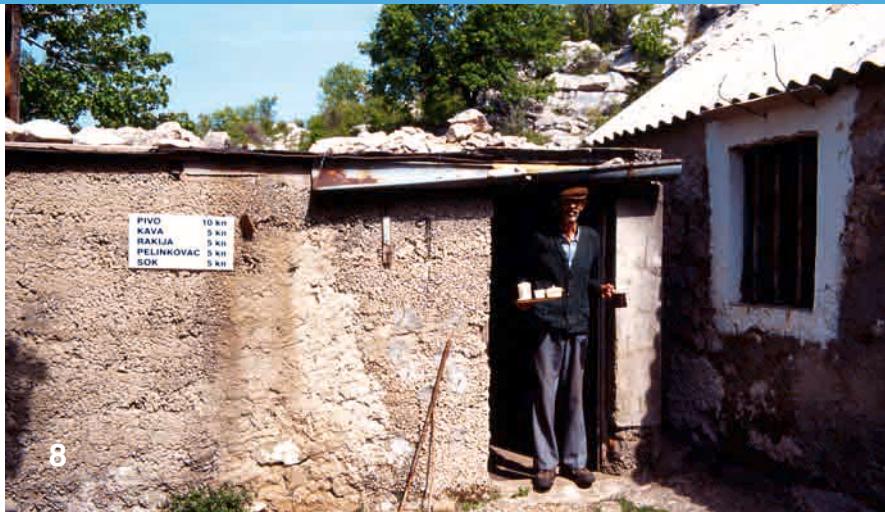
Planinarstvo ima vrlo ugodan i koristan socijalni sadržaj, čovjeku nasušno potreban, ali samo ako svaki od nas shvati kako je društveni suživot oplemenjen uvažavanjem, tolerancijom, solidarnošću i ljubavlju doista iskonski život društvenog čovjeka.

ČOVJEK I PLANINA

snimke s foto-natječaja
»Hrvatskog planinara«

1. Zalaz sunca na Vučjaku (1. nagrada),
foto: Franjo Novosel
2. Ljudi pauci (1. nagrada),
foto: Tomislav Marković
3. Na vrhu Velikog Kozjaka (3. nagrada),
foto: Neven Čobanov
4. Velebitski suton (2. nagrada),
foto: Branko Balaško
5. Penjanje u Paklenici (3. nagrada),
foto: Josip Pejsa
6. Velebitski kafić,
foto: Tomislav Marković
7. Pejšin put, foto: Josip Pejsa
8. Rožanski kukovi, foto: Martin Henc
9. Fotograf i njegov pratilac,
foto: Zlatko Šmerke
10. Prema Budakovom brdu,
foto: Zlatko Šmerke

10

SPELOLOGIJA

SKOK U JAMU MAMET

DANIEL LACKO, Zagreb

PADOBRANOM U JAMU MAMET

Javnost je za jamu Mamet prvi puta saznala 1929. godine, kada je o njezinom velikom otvoru i velikoj dubini pisao naš geolog, planinar i speleolog Josip Poljak. Detaljnije podatke o jami dobili su speleolozi i planinari 1968. nakon prvog spuštanja u jamu i objavljenih članaka u speleo-loškom časopisu »Speleolog« i planinarskom časopisu »Naše planine«.

Te je godine, nakon jednogodišnjih priprema, Komisija za speleologiju Planimarskog saveza Hrvatske organizirala istraživanje Jame pomoću speleološkog vitla i ostale tada dostupne opreme. Već drugi dan po dolasku do Jame speleolozi su postavili vitlo i 8. srpnja 1968. prvih se petero speleologa spustilo u jamu. Pomoću čeličnog užeta vitla, speleoloških ljestvica i konopljenih užeta za osiguranje, samo spuštanje trajalo je oko 45 minuta.

Tada je izrađen topografski nacrt Jame i snimljene su prve fotografije Jame, izvana, i unutra. Ustanovljeno je da izravna dubina Jame na mjestu spuštanja iznosi 185 m a najveća dubina 206 m. Otvor Jame ima veličinu 60x70 m, a prema dnu presjek Jame se postupno povećava tako da na dnu ima dimenzije 87x157 m.

Dvadesetak godina poslije u jamu se se počeli spuštati speleolozi pomoću užetne tehnike (samo pomoću sintetičkih statičkih užeta i sprava za spuštanje po užetu). Spuštanje tom tehnikom trajalo je petnaestak minuta, a sada evo, u jesen 2004., pomoću padobrana, samo deset sekundi. Kako je to izgledalo najbolje je opisao glavni organizator tog dogodaja - Danijel Lacko.

Vlado Božić

Uobičajeno čudesan prizor golemog otvora Jame Mamet i gotovo opipljivog, neprobojnog mraka koji tamo dolje kao neka crna rupa guta zrake sunca, toga je dana izgledao još nestvarniji. Nadrealan. Na samom rubu dvjesto metara duboke Jame, s malim ruksaćićem na ledima i kacigom na glavi, stajao je čovjek, široko raširenih ruku, pogleda uperenog u mrak i, očigledno, u dubokoj koncentraciji. Tišinu i mir velebitske divljine prekidala je jeka preciznog i jednoličnog odbrojanja koja je dolazila iz zvučnika desetak nevidljivih radio stanica. Zvuk koji biste najmanje očekivali čuti na ovom pustom kršu.

- Two minutes!

Tišina.

- One minute!

Tišina.

- 30 seconds!

Tišina.

- 10...9...8...7...6...5...4...3...2...1...exit!!!

Čovjek se odrazio od ruba i skočio u bezdan.

Kada je Felix Baumgartner u savršenom »žaba položaju« nestao iz vida, »film« mi se vratio dvije godine unazad. Tada sam se u jednom pitorisknom austrijskom gradiću nedaleko od Salzburga prvi puta susreo s ovim svjetski poznatim BASE-skakačem i predstavio mu ideju o skoku s padobranom u jamu. Iako ovaj pojam u svijetu nije nov budući da u Meksiku postoji ogromna jama u koju su BASE-skokovi već postali »normalna« komercijalna djelatnost, skok u Mamet činio mi se po mnogo čemu jedinstvenim i posebnim. Sjaj u Felixovim očima pošto je bio nacrt i fotografije Jame, to je i potvrđio.

Divovski otvor jame Mamet

foto: Vlado Božić

Jama Mamet nalazi se na području južnog Velebita, negdje između Tulovih greda i prijevoja Prezida iznad Gračaca. Iako je u narodu poznata odavno, kada su ga krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća prvi puta posjetili i istražili naši speleolozi, Mamet je zbog svojih dimenzija proglašen senzacijom i odmah je stekao kulturni status među špiljarima. Nigdje u Europi (a vjerojatno i šire) ne postoji jama s tako velikim i impresivnim ulaznim otvorom. Ulaz u Mamet promjera je 60 x 40 m, a nakon otprilike 70-metarske vertikale jama se širi u obliku golemog zvona. Dno ove nevjerojatne jame ima površinu kao jedno i pol nogometno igralište, a najveća joj je dubina 206 metara. Bacite li kamen s bilo kojeg mesta na rubu jame, on će bez ijednog dodira sa stijenom pasti do dna. Jednako nestvarnim čini se 8 i kusur sekundi tišine koliko kamen ima slobodnog pada od vrha do dna, kao i zvuk udara o dno, sličan potmuloj eksploziji iz utrobe zemlje.

S BASE gledišta, dimenzije jame ne čine se posebno izazovnima (ne smetnite s uma da je BASE vještina u kojoj ne postoji tolerancija za

greške i u kojoj su pojmovi »normalno« i »uobičajeno« daleko preko granica »normalnog« i »uobičajenog« za običnog smrtnika). BASE skači često skaču i s visina mnogo nižih od 200 m, a nogometno igralište je i više nego prostrano do skočište. Međutim, već nakon prvog obilaska jame, Felix je ustanovio da su impresivne dimenzije naše jame tek puko »zavaravanje protivnika«. Za skok u Mamet sa sretnim završetkom skača treba riješiti mnogo problema, zamki i ograničenja.

Kao prvo, tu je pitanje svjetla. Kako se skače u mrak, oku treba vremena da se privikne na razliku između svjetla i tame. A vrijeme je ono čega BASE skakač ima najmanje. Zatim je tu horizontalna brzina koju dobije padobran pri otvaranju. Lako je (opet gledano sa stajališta BASE skakača) kada skačete s litice i morate misliti samo na to da vas padobran pri otvaranju ne okreće za 180° i tresne natrag o nju. No kod skoka u jamu stijene su svuda oko vas. Nakon mjerena i računanja, Felix je ustanovio da će u Mametu vrijediti pravilo potpuno suprotno od onog uobičajenog: što

niže otvori padobran, skok će biti sigurniji. Usto, nakon otvaranja padobrana, mora napraviti zaokret i nastaviti let prema duljem kraju »nogometnog igrališta«. Svi ostali smjerovi daju isti, neprihvativljiv rezultat: sudar sa stijenom.

I konačno posljednji problem - doskok. Iako površinom veliko, dno je Mameta sa svojim strmim siparima i velikim kamenim »glondžama« prilično negostoljubivo za padobrance i nudi pregršt varijanti za razne prijelome i ozljede koje bi zasigurno sadržajno obogatile medicinske enciklopedije. Kada su se na kraju zbrojili svi faktori, razmjerno sigurnim i jedino mogućim doskočištem na čitavom dnu ostao je samo jedan njegov mali, otprilike 10 x 10 m velik komadić.

Toliko o padobransko-skakačkim mukama. Osim njih, za čitav je projekt ključan bio jedan sasvim nejamski problem. Dozvola. Kako dobiti dozvolu za BASE skok u jamu ako znamo da je to vrlo često legalistički vrlo diskutabilna djelatnost, a da se pak jame smatraju prirodnom vrijednošću i uživaju posebnu zaštitu prema novom, prilično krutom Zakonu o zaštiti prirode? Zadovoljstvo rješavanja toga pitanja pripalo je meni. Moram priznati da su mi šanse, prema mišljenju mnogih upoznatih s projektom, bile prilično loše (osobito nakon nekoliko početnih rezolutnih i odlučnih »NE« dopisa pristiglih od nadležnih državnih tijela). Ne bih ovdje trošio vrijeme i prostor opisivanjem višemjesečnih muka i događaja koji su bili mješavina Hitchckovih krimića, pravničkih TV-sapu-

nica, Kafkinog »Procesa« i Monty Pythona, ali na kraju, doslovno nekoliko minuta prije skoka i nekoliko mi godina života manje, dozvola je bila »v žepu« (beskrajne zahvale djelatnicima Parka prirode »Velebit«, Državnom zavodu za zaštitu prirode, Ureda državne uprave Gospić i, naravno i konačno, Ministarstvu kulture - Upravi za zaštitu prirode, koji su prepoznali vrijednost projekta, podržali ga i »blagoslovili«).

Od prvog silaska u jamu počele su tehničke pripreme za skok. Felix je odredio mjesto s kojeg će se baciti u jamu, odlučio otvoriti padobran nakon 5,5 sekundi slobodnog pada na stravično niskih 70 m, odmah skrenuti pod pravim kutom te u gotovo »stole« poziciji (položaj padobranskog krila sličan kočenju, u kome se gotovo gubi horizontalna brzina i pada skoro potpuno okomito) i nekih dvije-tri sekunde nakon otvaranja doskočiti na označeno mjesto, desetak metara od stijene jame. Za dobro uvježbavanje toga manevra, opisanog u jednoj rečenici, Felixu je trebalo više od godinu dana. Trenirao je skačući iz balona s visine od 180 m, kolika je bila visina do dna s mjesta odskoka, pokušavajući sletjeti na željeno mjesto na livadi, a prije markacija koje su glumile stijene jame. Nezadovoljan rezultatima (od 10 skokova na početku je imao tek 2 uspješna doskoka), dao je projektirati novi padobran koji je imao prihvativljivije letne (tj. padne) karakteristike.

Problem mraka i nepouzdane vidljivosti riješio je na audio-način. Na mali mp3-uređaj snimio

je odbrojavanje do nule, a zatim zvučne signale svake sekunde do znaka za otvaranje padobrana. Na taj način, bez obzira na mrak, točno je znao kada mora otvoriti padobran. Naravno, ova metoda podrazumijevala je i veeeeeliko povjerenje u uređaj i baterije. Kada je konačno bio zadovoljan postotkom uspješno završenih trening-skokova, određen je i termin - posljednji tjedan rujna.

Činjenica da je Felix jedna od najvećih austrijskih sportskih zvijezda i svjetski poznati BASE skačač, značila je da će skok u Mamet

Skok u jamu Mamet

biti i velik medijski projekt. I bilo je tako. Odbrojavanje s početka teksta bilo je namijenjeno snimateljskim ekipama razmještenim posvuda oko jame i u njoj. Skok je sniman na 35mm filmu, s 9 kamera, od kojih je jedna bila na 8 metara dugom kranu na samom rubu grotla. Dovlačenje golemih količina skupocjene (i jako teške) opreme do vozilima nepristupačne jame i njeno vraćanje bio je također zanimljiv višednevni posao, o kome bi dva magarca, mojih nekoliko kolega i ja mogli dosta gundati. U svakom slučaju, velebitska je divljina tih dana izgledala kao set na snimanju nekog pustolovnog holivudskog spektakla. Kada dokumentarac o Mamet-skoku izade na vidjelo, nadam se da će se pokazati da se sav trud isplatio.

Sliku Felixu koji pada u tamni bezdan golemog ždrijela nikada neću zaboraviti. S jedne strane bila je to potpuno neprirodna i neshvatljiva slika (zaista, što radi čovjek u slobodnom padu usred neke goleme jame na Velebitu?!). No s druge strane, u svojoj jednostavnosti i savršenstvu izvedbe, samokontroli i smirenosti »padača«, cijeli je prizor izgledao nekako besprijeckorno čist i razumljiv. Čudno, ali u tih nekoliko sekundi koliko je skok trajao, na pamet su mi pala i sva silna pitanja, čuđenja, zgražanja i polemike što sam ih morao voditi na raznim mjestima i među raznim ljudima. Od mišljenja da se radi o totalnom ludaku i egzibicionistu, preko procjena da sudjelovanje u projektu znači pomaganje u sasvim izvjesnom smrtnom ishodu ili optužbi da se radi o neprihvatljivom podilaženju nečijoj ludosti, do nametanja osjećaja krivnje u slučaju pogibije, jer ipak je projekt krenuo na moju inicijativu. Palo mi je na pamet i koliko sam zabranu, negativnih mišljenja

i odbijenica morao promijeniti da bih dobio konačnu dozvolu. Koliko sam samo najrazličitijih argumenta pritom upotrijebio! Zaista, u čemu je smisao takvog skoka i ima li ga uopće?

Osobno sam raščistio sa svojim odnosom prema skoku. Kao potpun nestručnjak za BASE, procjenu o tome je li skok mogući ili nije, prepustio sam jedinoj osobi koja je o tome mogla odlučiti: skakaču. Kada je Felix rekao »da«, moj je jedini izazov i posao bio napraviti sve da se skok dogodi na najsigurniji mogući način. Napraviti sve da se jednom čovjeku pomogne pomaknuti građnicu. Je li ta granica samo osobna ili je postavila nove opće standarde, je li globalno korisna ili sasvim besmislena, čini mi se da uopće nije bitno. Ono što je nakon svega i uoči mnogih budućih, još nepostojećih i neostvarenih projekata bitno, jest pitanje ima li itko (i tko?) pravo prosuđivati, procjenjivati i, što je najgore, zabranjivati i sprječavati ostvarenje nečijeg sna?

Nakon pet i pol sekundi od skoka, iz Mameta se prołomio rezak, glasan zvuk otvaranja padobrana. Nekoliko sekundi poslije, iz mraka su se začuli radosni krči sretnika koji je savršenim doskokom točno na označeno mjesto uspješno ostvario san koji je sanjao posljednje dvije godine. »Bio je ovo moj najzahtjevniji skok i najdraži projekt od svih do sada. Hvala!« rekao mi je poslije čovjek koji je u slobodnom padu preletio La Manche, skočio sa statue Isusa u Riju i bio prvi Europljanin koji je pobijedio na svjetskom BASE prvenstvu.

Projekt Mamet BASE je završen. Čovjek je skočio u jamu. Zašto? Zar je to, nakon svega, uopće bitno?

PENJANJE U LEDU

ZELENIM VIROM UZVODNO

BORIS ČUJIĆ, Zagreb

Prije dvadeset godina, 12. siječnja 1985., na jedan od najstudenijih upamćenih dana, kada je temperatura iznosila -20°C s prijateljima sam se uputio prema kanjonu Zelenog vira, nedaleko od Skrada. Skupinu smo činili Branko Ognančević, Snježana Bilač, Nino Kurtalj, Darko Berljak i ja, a namjera nam je bila iskoristiti povoljne uvjete i prepenjati zaledeni slap Zeleni vir koji pada preko polušpilje golema ulaznog otvora. Putovali smo, kako je za ono vrijeme i priličilo, vlakom. Veselili smo se što u našem vagonu nema nikoga, a zašto je tomu tako shvatili smo tek na kraju. Naime, nije

radilo grijanje i smrzavali smo se sve do Skrada, misleći da je tako u cijelom vlaku, da su se smrzli dovodi ili nešto slično. Tek po izlasku iz vlaka shvatili smo da grijanje nije radilo samo u našem vagonu.

Do Zelenog vira došli smo prilično kasno i odmah počeli s usponom, no naše tadašnje znanje o penjanju u ledu i oprema što smo je imali nisu omogućavali brzo napredovanje. Popeli smo se do pola slapa i shvatili da do mraka ne možemo zatrčati uspon. Nekoliko dana nakon našeg pokušaja zatoplilo je i zaledeni slap se urušio.

Penjanje zaledenim Zelenim virom 1985. godinme

foto: Darko Berljak

U godinama koje su slijedile nijednom se slap nije dovoljno čvrsto zaledio, odnosno možda i jest ali nitko od penjača nije pogodio pravo vrijeme. Penjači su se penjali po okolnim slapovima, no po samom se Zelenom viru nije moglo. Zbog velike količine vode, Zelenom viru potreбno je dugo razdoblje vrlo niskih temperatura da bi se dovoljno dobro zaledio.

Točno dvadeset godina poslije, u utorak 8. veljače, Žarko Kaličanin i ja osjetili smo da je možda došao pravi trenutak. Obavijesti što smo ih dobili od onih koji su bili na Zelenom viru neposredno prije nas, bile su oprečne, više pesimistične nego optimistične. Tako je nekako i izgledalo: slap je bio zaleden, ali je u desnom dijelu i dalje teklo mnogo vode. Ipak, uz malo premišljanja odlučili smo se za uspon.

Prvi je krenuo Žarko. Penjačke teškoće u početku prve dužine nisu bile velike i led je dobro držao, a cepini su lijepo ulazili. No na samom kraju dužine, gdje se smjer penjanja približio padajućoj vodi, led je pucao i urušavao se pod nogama. Osiguranja su nam bila slaba, pa je penjanje postalo ozbiljno. Većinom smo se penjali po prevjesnom gljivastom ledu, tako da bismo cepin zabili u vrh gljive i zatim se pokušali izvući. Prilikom bismo nogama razbili led ispod gljive.

Prvu smo dužinu nekako prošli. Slijedila je kratka rasprava o smislenosti nastavka uspona, s obzirom na to da se moralo penjati na samo metar daleko od vode koja i dalje pada. To je značilo biti mokar, penjati po slabom ledu, s malim mogućnostima za uvrtanje lednih klinova. Ipak, utvrdili smo da vrijedi pokušati kad smo već tako blizu ostvarenju prvog uspona, a i tko zna kad će uvjeti ponovno omogućiti uspon Zelenim virom. Nastavili smo s usponom i konačno se našli na vrhu slapa, u dnu malenog kanjona koji više nije bio zaleden, dapače, bio je već pravi gorski potok.

Spustili smo se u podnožje slapa pomoću naše užadi. Kao dokaz uspona na vrhu smo ostavili zamku oko drveta. Zadovoljni ostvarenim, dodatno smo još ispenjali uz kratak, ali najteži slap u području Zelenog vira, koji su penjači prozvali Munjara, i tako završili lijep penjački dan. Nismo morali pješice u Skrad kao u stara vremena. Samo nekoliko minuta do auta koji nas je čekao kod

Na Zelenom viru ove zime

foto: Boris Čujić

izletničkog doma. Cesta iz Skrada bila je očišćena i prohodna.

Nismo niti sredili dojmove s uspona Zelenim virom, već je nastupilo zatopljenje i samo dva dana nakon našeg uspona većina leda se urušila. Ponavljači će morati malo pričekati. Tko zna, možda do sljedeće zime, a možda i malo duže?

SLAP ZELENI VIR

Visina 80 m

Težina II WI 5+

Vrijeme uspona: 3h.

Prvi penjali: Žarko Kaličanin, Boris Čujić,

8. 2. 2005.

PLANINARSKA FOTOGRAFIJA

RAZGOVOR O PLANINARSKIM PREDAVANJIMA

MARIJAN WILHELM, Zagreb

Zašto je priređivanje planinarskih predavanja važno za život jednog planinarskog društva? Mislim da bi stvarno mjesto planinarstva u kulturi ovoga naroda bilo bitno drugačije kada bi odgojni značaj planinarskih predavanja shvatila cijela planinska organizacija, a ne samo rijetki pojedinci u nekim društвима. Razumije se da to podjednako vrijedi i za shvaćanje značenja pisane riječi, gdje je stanje čak nešto bolje.

Predavanje dobrog fotografa-planinara bit će uvijek izvor novih saznanja makar nas vodio i krajem koji dobro poznamo ili samo tako mislimo. Bit će to vrlo nadahnuća za vlastite izlete ili po-hode, često velika ušteda vremena u pripremama. Bit će to i pregršt radosti zbog druženja s ljepotom prirode, a često neponovljiv i istinski estetski doživljaj. Ukratko, planinarska predavanja uz prikazivanje dijapositiva profinjen su i nenametljiv odgojni postupak, najuspješniji u promicanju kulture odnosa prema prirodi općenito, a posebno planinskoj. Zato je jedini ispravni postupak osigurati mladima, kao prvi dodir s planinskom prirodом, dovoljno kvalitetnih predavanja. Ako nismo svjesni da su današnji naraštaji već posve otuđeni od prirode i ako im ne osiguramo pravovremeno obrazovanje i nepripremljene ih odvedemo u planinu, učinit ćemo loš posao.

Nažalost, i ono malo predavanja što ih pripremamo obično ne gledaju mladi. Čini mi se da je destruktivno ponašanje u planini u obrnutom razmjeru s planiranim odgojnim postupcima u našim društвима, među kojima su dobra predavanja na prvomu mjestu.

No, ima tu jedan stvarni problem: dovoljan broj dobrih predavanja nije lako osigurati. Sve je manje dobrih fotografa-planinara. Ne samo zbog sve veće skupoće toga »hobija«, nego još više zbog drugačijeg pristupa planinarenju, koje sadržajno postaje sve siromašnije. Planina sve manje biva subjektom u zdravom i iskrenom druženju, a sve više postaje objektom iskazivanja naših slabosti i, često, problematičnih ideja.

Ipak, moguće je osigurati 12-15 vrijednih predavanja tijekom godine, podijeljenih u dvije sezone. Ne treba ih planirati onda kada zbog rješavanja drugih pitanja nema dovoljno vremena kao ni onda kada se ne može osigurati dobar posjet, pa prema tome i efekt. To je upravo toliko da se svako predavanje očekuje kao iznimno doživljaj i da se ne smatra kao kućna večernja zabava uz crtic na televiziji.

Kao svaki ozbiljni posao ovakve naravi, planinarska predavanja valja planirati za cijelu godinu unaprijed. Osim psihološkog efekta, to je važno i zbog praktičkih razloga: moguće je pravovremeno osigurati pisano i usmeno obavještavanje i animiranje. Posljedica takvog shvaćanja i pripremanja je doživljavanje predavanja kao blagdana planinske prirode.

Bilo bi neobično korisno da planinarska predavanja postanu ukras našega druženja.

Članak iz planinarskog časopisa »Izvor« br. 92 od 14. veljače 1990., izdavač: PD »Novi Zagreb«

IZ RADA HPS

GLAVNI ODBOR HPS**Skráčeni zapisnik sjednice održane 26. veljače****DARKO BERLJAK, tajnik HPS**

Nazočni: H. Kraljević (predsjednik HPS), V. Novak (dopredsjednik HPS), F. Novosel, D. Domišljanović, D. Butala, G. Gabrić, I. Hapač, B. Margitić, Đ. Petrović (članovi Izvršnog odbora), V. Sor (član Izvršnog odbora i pročelnik Komisije za školovanje), V. Prizmić (član Izvršnog odbora i pročelnik HGSS), B. Rajšel, M. Rožman, S. Ferina, I. Tišljarić, M. Rihtarić, L. Adamović, M. Mlinac, I. Jelinić, B. Šeparović, T. Pavlin, (pročelnici Komisija za alpinizam, športsko penjanje, zaštitu prirode, orientaciju, priznanja, gospodarstvo, povijest, speleologiju, planinarsko skijanje i planinarske putove), N. Čaplar i M. Mužinić (opuno-moćenici Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost, te za vodiče), I. Marinov i B. Buljan (PS Splitsko-dalmatinske županije), J. Ferček i D. Krajačić (PS Krapinsko-zagorske županije), K. Janušić (PS Varaždinske županije), D. Tonić (PS Primorsko-goranske županije), Ž. Gobec (PS Zagreba), T. Bistrović (PS Međimurske županije), I. Pernar (PS Karlovačke županije), M. Mesić (Slavonski planinarski savez) i Z. Antolković (PS Šibensko-kninske županije) - ukupno 34 člana Glavnog odbora HPS.

Nakon pozdrava nazočnima predsjednik HPS H. Kraljević predložio je dnevni red sjednice od 12 točaka. I. Marinov je zatražio da se u dnevni red unese točka o primjedbama na zapisnik prošlogodišnje sjednice Glavnog odbora, te najavio još neke teme za raspravu. Jednoglasno je prihvatan dnevni red predložen u pozivu na sjednicu, a sve ostale teme raspravit će se u 12. točki »Razno«. Jednoglasno je prihvaćena verifikacijska komisija

u sastavu I. Tišljarić, V. Sor i M. Mesić, ovjerovitelji zapisnika B. Rajšel i I. Hapač i zapisničar D. Berljak.

1. Verifikacija članova Glavnog odbora HPS prema članku 26. Statuta HPS. Verifikacijska komisija ustanovila je da je na sjednici nazýčno 34 od ukupno 39 članova Glavnog odbora, a prema Statutu HPS čine ga predsjednik i dopredsjednik HPS, članovi Izvršnog odbora, pročelnici stručnih i organizacijskih komisija HPS (ili njihovi opunomoćeni zamjenici) i predstavnici gradskih i županijskih planinarskih saveza, da postoji potreban kvorum i kako je za donošenje pravovaljanih odluka potrebno 18 jednakih glasova. O broju svojih predstavnika gradski/županijski savezi obavijesteni su dopisom od 11. siječnja i onima koji su dostavili tražene podatke o popisu svojih članica izračunat je broj njihovih predstavnika u GO, a oni koji su to učinili imaju prema članku 26. Statuta HPS pravo na samo jednog predstavnika, te su u tom smislu i zastupani nazočni gradski/županijski planinarski savezi na ovoj sjednici.

2. Donošenje Poslovnika o radu Glavnog odbora HPS. Marinov je imao primjedbe na članak 8. i 10. Poslovnika o radu Glavnog odbora. Nakon kraće rasprave i objašnjenja, poslovnik je prihvacen jednoglasno uz odluku da se izbriše članak 8., a da se na kraju članka 10. doda: »Članovi Glavnog odbora nakon primitka zapisnika u roku od mjesec dana mogu uputiti pisane primjedbe na njegov tekst, a ovjerovitelji će ocijeniti odgovaraju li izrečenom na sjednici i u slučaju njihove točnosti uvrstiti ih u konačni tekst zapisnika.«

3. Reizbor glavnog tajnika HPS. V. Novak, dopredsjednik HPS, izvjestio je o prijedlogu Izvrš-

nog odbora HPS koji je na svojoj sjednici 24. siječnja 2005. donio odluku da se Glavnom odboru HPS predloži reizbor Darka Berljaka, dosadašnjeg glavnog tajnika HPS i za sljedeće četverogodišnje mandatno razdoblje. Ta profesionalna funkcija propisana je člankom 53. i 54. Statuta HPS, sklapa se na neodređeno vrijeme s reizborom svake četiri godine. Na taj prijedlog nitko nije imao primjedbi i jednoglasno je s 34 glasa »za« odlučeno da Darko Berljak obavlja funkciju glavnog tajnika sljedeće četiri godine.

4. Osnivanje Komisije za suradnju s upravama zaštićenih planinskih područja i Komisije za visokogorske uspone, daleka planinarska putovanja i pohode. G. Gabrić upoznao je članove Glavnog odbora o potrebi osnivanja Komisije za suradnju s upravama zaštićenih planinskih područja, te o prijedlogu pravilnika te komisije, a D. Berljak o potrebi osnivanja i pravilniku Komisije za visokogorske uspone, daleka planinarska putovanja i pohode. Jednoglasno je donešena odluka o osnivanju tih stručnih komisija HPS-a prema članku 46. Statuta HPS. Za prihvatanje njihovih pravilnika, a i za potrebne dorade dan je mandat Izvršnom odboru HPS.

5. Imenovanje pročelnika i zamjenika komisija HPS. Svi pročelnici i zamjenici u stručnim i organizacijskim komisijama HPS imenovani su s 33 glasa »za« i jednim suzdržanim (vidi popis). Za dvije nove komisije, a prema njihovim pravilnicima, Glavni odbor je imenovao njihove članove: Komisija za suradnju s upravama zaštićenih planinskih područja: Dražen Lovreček, Miro Mesić i Vilena Kašuba; Komisija za visokogorske uspone, daleka planinarska putovanja i pohode: Željko Žarak, Tomislav Marković, Željko Poljak, Andrej Tomičić i Darko Berljak.

PROČELNICI I ZAMJENICI PROČELNIKA KOMISIJA HPS

Komisija	pročelnik	zamjenik
<i>Alpinizam</i>	Branimir Rajšel	Marko Vučinić
<i>Sportsko penjanje</i>	Marko Rožman	Zoran Brešan
<i>Speleologija</i>	Igor Jelinić	Dalibor Paar
<i>Orijentacija</i>	Ivo Tišljar	Nikola Tot
<i>Planinarsko skijanje</i>	Branko Šeparović	Mario Rodeš
<i>Vodiči</i>	Darko Luš	Mladen Mužinić
<i>Planinarski putovi</i>	Jasna Kosović	Tomislav Pavlin
<i>Gospodarstvo</i>	Luka Adamović	Krešimir Bartaković
<i>Promidžba i izdavaštvo</i>	Alan Čaplar	Jure Kodžoman
<i>Zaštita prirode</i>	Slavko Ferina	Miljenko Habrle
<i>Školovanje</i>	Vladimir Sor	Darko Domišljanović
<i>Povijest planinarstva</i>	Borislav Aleraj	Matija Mlinac
<i>Odlikovanja</i>	Milivoj Rihtarić	Mato Biličić
<i>Statutarna, normativna i kadrovska djel.</i>	Žarko Adamek	Goran Škugor
<i>Komisija za suradnju s upravama zaštićenih planinskih područja:</i>	Dražen Lovreček	Miro Mesić
<i>Komisija za visokogorske uspone, daleka planinarska putovanja i pohode:</i>	Željko Žarak	Tomislav Marković

6. Izvješće o radu Izvršnog odbora u 2004.

Predsjednik Izvršnog odbora F. Novosel ukratko je dao komentar na izvještaj o radu tog tijela HPS (objavljen u HP 1/2005). Nakon toga nije bilo primjedbi i rasprave, te je izvještaj jednoglasno prihvaćen.

7. Izvješće o radu komisija HPS u 2004. g.

Izvješća o radu stručnih i organizacijskih komisija HPS primljeni su u Uredu HPS i u sažetom obliku objavljeni u HP 1/2005, te je o njima otvorena rasprava na sjednici. I. Marinov je imao primjedbe na rad Komisije za vodiče, odnosno na provedbu ispita za vodiče ljetnih pohoda prošle godine na Mosoru na kojem nije bilo instruktora te specijalnosti. Isto je ponovio i Z. Antolković, a u nastavku su obojica naveli svoje ocjene o pojedinim članovima te ispitne komisije, te o samoj vodičkoj djelatnosti. I. Marinova je zanimalo koliko ima klubova koji se bave športskim penjanjem, te ima li ih izvan HPS-a, a odgovor da ih ima petnaestak i dva izvan Saveza dao mu je M. Rožman, pročel-

nik te komisije. T. Pavlin izvjestio je o radu Komisije za planinarske putove, a K. Janušića je zanimala provedba odluke da se putem Komisije za zaštitu prirode izdaju značke i legitimacije čuvarima prirode. Komisija za gospodarstvo HPS u pisanom je obliku predala izvještaj o sredstvima (više od 600.000 kn) koja su izravno, putem natječaja ili donacija doznačena za 28 naših članica u posljednje tri godine. Sva izvješća komisija primljena su na znanje na sjednici Glavnog odbora.

8. Zaključni račun HPS za 2004. Glavni tajnik HPS, kao finansijski nalogodavatelj, dao je objašnjenja stavaka zaključnog računa HPS u 2004. godini. Ukupni prihod bio je 1.217.274,48 kuna, a ostvaren je od prodaje markica sa 410.793,00 kuna, te ostalih 806.481,48 kuna prihoda (66 % od ukupnog prihoda) od prodaje planinarske literature, pretplata za »Hrvatski planinar«, najammina i oglasa, te vlastite djelatnosti. Ukupni rashod bio je 1.094.533,62 kuna, a u njemu je najveća stavka bio utrošak Komisija HPS od 294.950,15 kuna. Uobičajena pričuva za djelatnost u prvom tromjesječju 2005., kada su i najmanji prihodi, iznosi 122.740,86 kuna. U složenim gospodarskim uvjetima u Hrvatskoj, HPS je u 2004. godini ostvario vrlo dobre finansijske rezultate, a sve obveze izvan HPS-a i prema komisijama Saveza obavljane su uredno i na vrijeme. Zaključni račun prihvaćen je jednoglasno.

9. Izvješće Nadzornog odbora HPS za 2004. Nadzorni odbor HPS svoje izvješće podnosi Skupštini HPS, ali je običaj je da su njegovi članovi načočni na svim sjednicama Izvršnog odbora, te da se izvješće podnosi i Glavnom odboru HPS. Izvješće Nadzornog odbora za 2004. g. (s kojim se nije složila jedna članica Nadzornog odbora, a o čemu je izvješćeno na sjednici) pozitivno je ocjeno poslovanje HPS-a, rad tijela, dužnosnika i Ureda HPS, te je jednoglasno prihvaćen.

10. Proračun za 2005. Raspored sredstava za 2005. godinu po komisijama HPS s navođenjem naziva akcija koje se financiraju, planirana su za ovu godinu u iznosu od 300.000 kuna, te s ostalim predviđenim rashodima koji iznose 1.000.000 kuna, čine ukupnu vrijednost proračuna od 1.300.000,00 kuna. I. Marinov imao je primjedbi na proračun Komisije za gospodarstvo, navodeći

da i dalje treba provoditi natječaj za pomoć u financiranju obnove planinarskih kuća. I. Pernar je postavio pitanje o objektu na Svetoj Geri i Lubenovcu u tim planovima. Odgovore su dali V. Novak i D. Berljak, navodeći odluke Skupštine HPS o ulaganju u planinarske objekte u određenim područjima, o praksi da Izvršni odbor odlučuje o natječaju ili izravnom financiranju pojedinih objekata, te o razlozima ovogodišnjeg sadržaja i finansijskog plana Gospodarske komisije. Predloženi proračun komisija i ukupno HPS-a jednoglasno je prihvaćen.

11. Akcije povodom završetka obilježavanja

130. obljetnice hrvatskog planinarstva. Jednoglasno je prihvaćeno izvješće V. Novaka o pripremama oko završetka proslave obilježavanja 130. obljetnice hrvatskog planinarstva koje će se održati 15. svibnja u Samoborskom gorju pohodom »Tragom prvog izleta HPD-aa koji zajednički organiziraju HPS i HPD »Japetić«.

12. Razno. M. Rihtarić je predložio da se razmisli o promjeni datuma završetka proslave 130. obljetnice hrvatskog planinarstva, jer su za 15. svibnja najavljeni lokalni izbori, te pitao planiraju li se povodom tog događaja prigodna priznanja. Zaključeno je da promjena datuma nije moguća, jer je definiran prije više od godine dana i zbog mnogobrojnih razloga nije ga moguće mijenjati, a određena priznanja povodom 130.obljetnice bit će

obuhvaćena postojećim priznanjima Komisije za odlikovanja i godišnjim nagradama Izvršnog odbora.

I. Marinov iznio je primjedbe na zapisnik sjednice Glavnog odbora od 21. veljače 2004. u dijelu koje se odnose na njegovo ovlaštenje za sudjelovanje na tom sastanku. Skrenuta mu je pozornost da je u nastavku zapisnika vidljivo da mu je ovlaštenje priznato nakon što je na samoj sjednici predao presliku Zahtjeva za upis promjena upućenom Uredu za opću upravu.

I. Marinov požalio se kako kao član Glavnog odbora nije primio posebno priznanje povodom Međunarodne godine planina. Pročelnik Komisije za priznanja i glavni tajnik izjavili su kako su sve diplome (njih 116) bile na raspolaganju svim predstavnicima u Skupštini HPS prije dvije godine da se preuzmu u predvorju dvorane kako bi ih podijelili u svojim udrugama, te ako je zbog takve dostave došlo do nestanka pojedine diplome ili je

netko neopravdano izostavljen, ta komisija i Ured HPS izdat će ih naknadno.

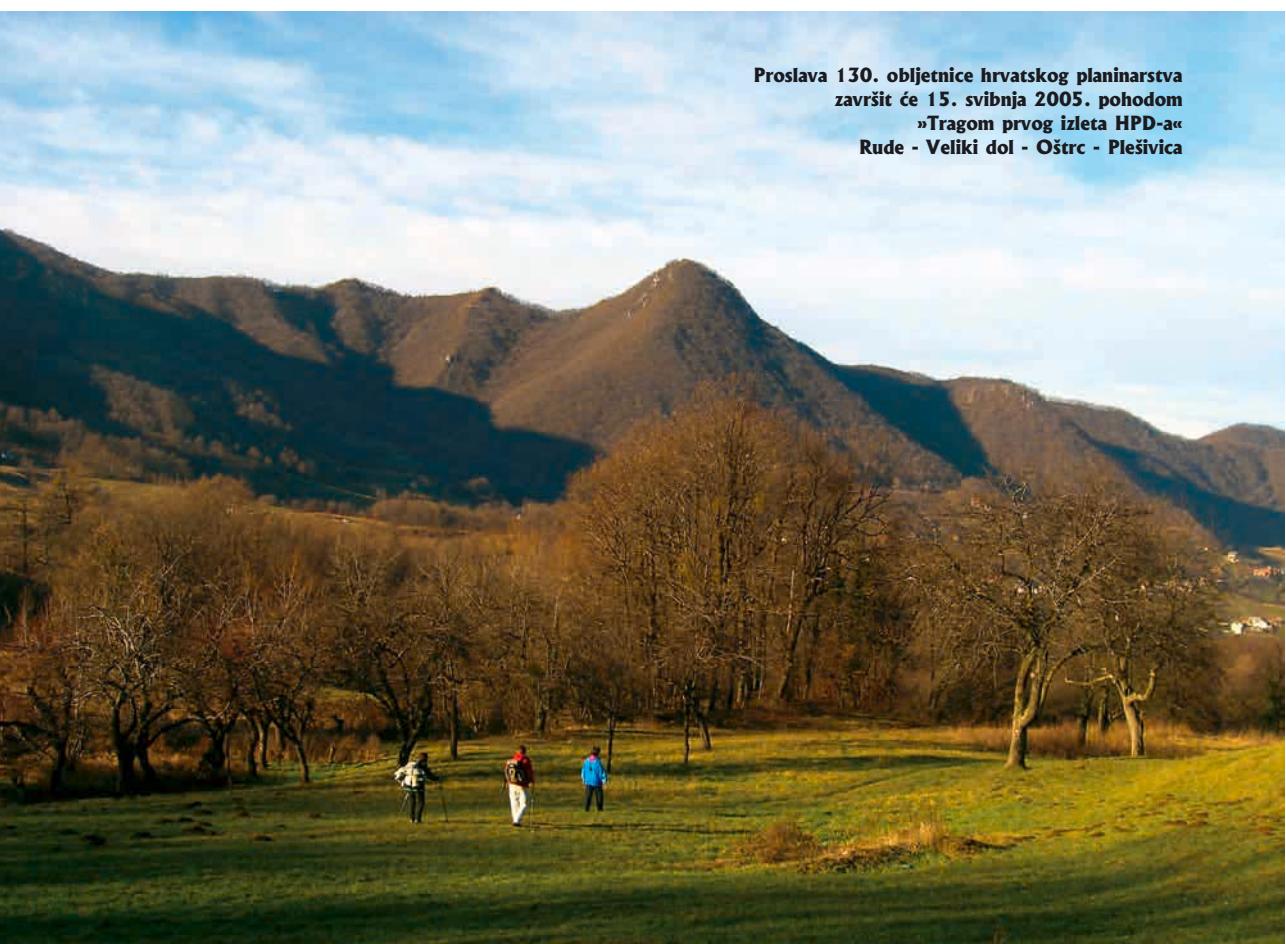
I. Pernar iznio je neke informacije i postavio pitanja o kretanju u planinarskim područjima uz hrvatsko-slovensku granicu, te o tome može li HPS dati obavijesti o miniranim područjima na Velebitu. Odgovor V. Novaka i D. Berljaka bio je kako je naše članstvo upoznato s tim temama kroz naš časopis »Hrvatski planinac«.

M. Rožman postavio je pitanje zašto se uz izvješća Izvršnog odbora i komisija HPS na Glavnom odboru ne raspravlja i o izvješćima gradskih i županijskih saveza koji su članice tog tijela. Glavni tajnik je odgovorio kako većina tih saveza ne dostavlja takva izvješća HPS-u.

Sjednica je počela s radom u 11:15 i završila u 14:45 sati.

*Zapisničar: Darko Berljak
Ovjerovitelji zapisnika: B. Rajšel, I. Hapač*

**Proslava 130. obljetnice hrvatskog planinarstva
završit će 15. svibnja 2005. pohodom
»Tragom prvog izleta HD-a«
Rude - Veliki dol - Oštac - Plešivica**

GPS - SATELITSKO POZICIONIRANJE

piše: Branko Meštrić*

Ova tema je zahvalna - za poludit! Očekujete da napišem nešto jednostavno o dvije, vjerojatno najkomplikirane tehnologije današnjice, spojene u jedno - GPS. Kad pametni autor ne zna odakle bi počeo - počne od definicije.

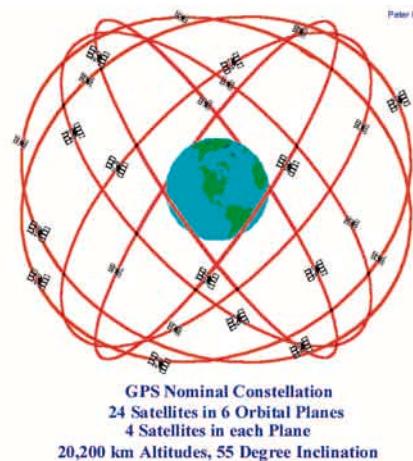
DEFINICIJA

Dakle, GPS je skraćenica američkog pojma od tri riječi: *Global Positioning System*, od kojih su sve tri razumljive i onima koji se samo prave Englezima. Čistunci bi to radije nazvali *Bjelosvjetski Sustav za Položajiranje*, ali mi nismo ti. Po definiciji, sustav omogućuje globalno (po cijelom svijetu) određivanje položaja i vremena. Da, da, i vremena, premda to svi zanemaruju. Naprotiv, svi znaju da je sustav razvilo američko ministarstvo obrane, isprva za bjelosvjetske potrebe svoje armade, no kako je emisije satelita nemoguće sačuvati samo za sebe, danas ima daleko više civilnih korisnika nego vojnih.

Kad smo kod definicija, recimo još da je za vojne potrebe definirana preciznost GPS sustava na 22 m horizontalno, 27 m vertikalno i 20 nanosekundi (ns) vremenske točnosti. Za civilne potrebe definirana je preciznost 100 m horizontalno, 156 m vertikalno uz 340 ns vremenski. Kako je moguće da isti signal ima razne preciznosti? Jednostavno, ako ga se namjerno mijenja, a civilima se to ne kaže! Navodno to više ne rade, ali...

PRVA KOMPLIKACIJA

Zašto sam na početku napisao da je sve to komplikirano? Prvo, treba u svemir izbaciti 24 satelita i natjerati ih da kruže na visini od 22200 km po točno utvrđenim orbitama. To uopće nije jednostavno, a ni jeftino. Potom sateliti emitiraju određene signale koje je potrebno uhvatiti što jednostavnijim i lakšim uređajima, a onda, na osnovi kašnjenja signala (koji juri brzinom svjetlosti!) treba izračunati koliko je uređaj daleko od

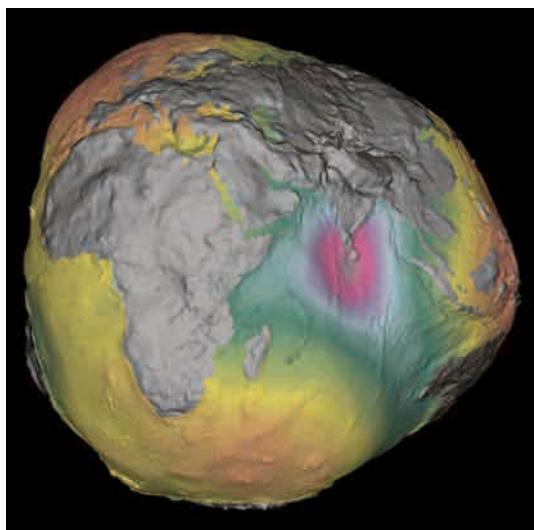
satelita. To treba ponoviti s bar tri druga satelita i prešjecajući prostor velikim svemirskim šestarom izračunati poziciju u prostoru. Uh!

DRUGA KOMPLIKACIJA

Sad treba položaj na neki način predstaviti. Tu nastupa geodezija sa svojim komplikacijama i dozvoljenim pogreškama. Da, ta znanost/umijeće koja se voli smatrati uzorom inženjerske preciznosti ima problem za koji je kriv još Ptolomej - idealno bi bilo da je Zemlja ravna ploča, ali on kaže da nije, nego je okrugla. Dakle,

* autor je najprije studirao geodeziju, ali je brzo prebjegao u slobodnije vode; potom se podosta bavio kartama i kartiranjem, sudjelovao u nekoliko GIS projekata, ali nikad nije imao svoj GPS; možda jednog dana...

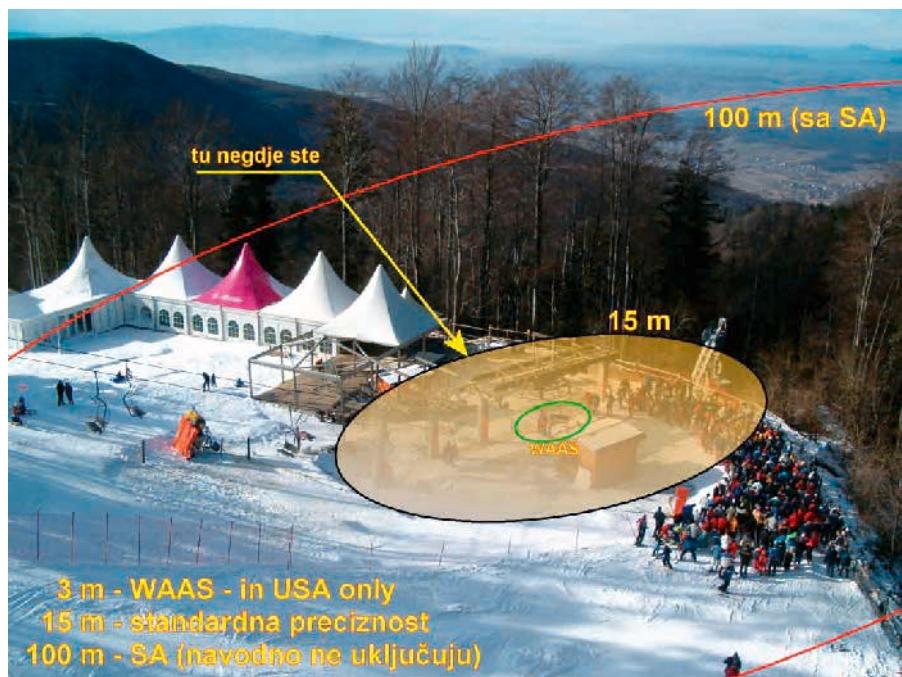
sad treba nategnuti zaobljenu plohu na ravan list papira! Poslije je izračunano da se ne radi ni o kugli već više o elipsoidu, dakle spljoštenoj kugli. Onda su išli još preciznije mjeriti i došli do saznanja da se ipak radi o jednom kvrgavom svemirskom tijelu, koje je slično samo sebi i samo ga majka može voljeti. Prozvali su ga geoidom. Na ovom prikazu su kvrge malo karikirane, ali to je uglavnom to.

OBJE KOMPLIKACIJE ZAJEDNO I GPS u PLANINI

Sad još treba spojiti udaljenosti mjerene brzinom svjetlosti, primljene sa satelita na 22200 km visine s ovakvom preciznom podlogom i upotrijebiti dobivene podatke za preciznu navigaciju, na primjer! Pa naš vrli GPS-aš krene na Grleš, a na Gorniku zavapi: »Ajme, falija san brdo!«

Tako, sad kad znate kako sve to jednostavno radi i koliko se u Amere možete pouzdati, slijedi dobra vijest: GPS je u planini vrlo upotrebljiv i dovoljno pouzdan, uređaji su dostupni i kvalitetni i mogu vam itekako pomoći. U nekoliko stvari: orijentacija - umjesto da dokučite svoj položaj gledanjem zvijezda, uočavanjem značajki krajolika, mjerenjem azimuta i utvrđivanjem položaja na karti, dovoljno će biti baciti pogled na ekrančić. Čak ako sustav i nije jako pouzdan, vrlo dobro ćete znati jeste li na pravom putu, idete li u pravom smjeru, pa čak i dojaviti koordinate, nedajbože, spašavateljima. Ako i promaše svojim GPS-om stotinu metara, to je sve u dometu - vikanja. Zapravo, zamišljamo vrijeme kad ne bude markiranih staza, a GPS će biti obvezan za kretanje prirodom. Na svakom će raskrižju taj mali strojček reći: skreni lijevo, ili desno... i opovati te ako skreneš sa staze (ili GSM-om pozvati rendžere da te neškodljivo uklone iz prirode!). Sve je već

tehnološki izvedivo i samo treba digitalizirati planinarske staze.

Tu dolazimo do druge primjene GPS-a. Mnogi planinari već danas svojim GPS-ima marljivo snimaju trase i karakteristične točke - raskrižja, vrhove... Na taj način oni pomalo grade digitalni model terena potreban za buduću navigaciju. Dio tih mjerena je svakako koristan, no valja znati da nema prevelike koristi od mjerena koordinata npr. trigonometara, jer oni su ipak mnogo preciznije pozicionirani na svim geodetskim planovima.

PO GEOIDU ILI KARTI, GEOGRAFSKI ILI GEODETSKI

U planinarskim krugovima GPS-uredaji su se brzo rasirili, a Internet je pomogao razmjeni izmјerenog, tako da je trenutno velika zbrka oko predstavljanja zapravo jednog te istog. Naime, ako npr. govorimo o vrhu, jedino je sigurno da je on tamo gdje je. Sve drugo je aproksimacija, samo različiti prikaz te iste pozicije, sa svim gore spomenutim pogreškama.

Najprije o geoidu. Kad hodate terenom s GPS-om u ruci, hodate zapravo po geoidu, jer uređaj tako računa poziciju. Ti se parametri potom preračunavaju u neki koordinatni sustav - u GPS-u je to najčešće WGS 84 (ništa strašno, to je samo skraćenica od *World Geodetic System*, koji je dogovoren 1984. godine). Sam oblik

prikaza koordinata najčešće je onaj koji znamo iz škole, tj. onaj s geografskim dužinama i širinama u stupnjevima, minutama i sekundama, npr. Pliješ = N45 46 07,0 E15 22 59,0 977 m. Što se tiče čak službeno definirane preciznosti sustava, nije jasno čemu raditi s dijelovima sekundi pa i sekundama, ili metrima u visini, ali eto, kad ih uređaj prikazuje, a ljudi vole...

S druge se strane, sve karte kojima barataste temelje na nekoj od cilindričnih projekcija službenog geoida na ravnnu kartu, a kod nas se najčešće koristi Gauss-Krügerov koordinatni sustav. Podatak za Pliješ tako iznosi Y=5530166, X=5069457, Z=977 pri čemu su sve mjere dane u metrima (X znači da je Pliješ 5069 km i 457 m udaljen od ekvatora, a koordinata 5069470 je točno 13 metara sjeverno od vrha). Ako znamo da se te koordinate jednostavno, običnim trokutom »skidaju« s karte i mnogo su razumljivije, pitanje je zašto mnogi GPS-ovi inzistiraju na »svojim« koordinatama.

No nema veze, sve je to tu negdje. Važno je samo razumjeti da je riječ o dva nezavisna približna prikaza jednog te istog objekta i da nema jedinstvenog načina da se jedna veličina transformira u drugu. No ne brinite, postoje aproksimacije koje jednu aproksimaciju pretvaraju u drugu aproksimaciju.

ČEMU GPS U PLANINI?

Navigacija. Premda ima smisla u uređaj unijeti poznatu koordinatu i pustiti stroj da te vodi prema unaprijed određenim točkama, to i nije baš zgodno. Više ćete se baviti GPS-om nego stazom, prirodnom, planinom.

Orientacija. Definitivno je najveća korist od GPS-a kad se nađete u dilemi: niste sigurni gdje ste uopće i jeste li na pravom putu. Jedan pogled na ekrančić može vam prištedjeti lutanje i traženje markacije, ali i podsta živaca i brije. Pogotovo ako iza leđa imate nekoliko desetaka vjernih sljedbenika.

Spašavanje. Ovo najradije ne bih spomnio, ali i to je dio planinarenja. Ako vam se što dogodi u divljini i bespuću, a vidite satelite i imate GSM-signal, nema boljeg načina nego GSS-u dojaviti koordinatu.

Ostalo. Da, ima još mnogo primjena, npr. pri snimanju i kartiranju staza, digitalnih karata, udaljenosti, pa snimanju međe nasljeđstva prije nego punica umre...

IMA LI NADE ZA NAS?

Uči danas u svijet GPS-a nije nikakav problem. Svi uređaji koji se danas prodaju rade s približno istom točnosti, a koji nabaviti samo je stvar ukusa, pomalo i potrebe - ovisno što s GPS-om smjerate.

Najjednostavniji modeli su najlakši i najjeftiniji, neće vas previše opterećivati, ali ćete se morati zadovoljiti samo koordinatom. Mnogo je prihvatljivije da model ima kakvu-takvu kartografsku podlogu na ekrani - na hodanje po karti smo ipak navikli. No podlogu će trebati nabaviti ili napraviti, pa usnimiti.

Dalje, problem znatne pogreške mjerena visine neki modeli rješavaju ugradnjom barometrijskog visinomjera. Postoje i ugrađeni elektronski kompasi. Radi poboljšanja prijama pomaže postavljanje vanjske antene, međutim, valja imati na umu da u klancima, debelim šumama - svagdje gdje nema otvorenog pogleda na nebo - ne pomaže ništa. Dobro je još i da je uređaj vodootporan (IPx7), a i otporan na udarce. Svakako je zgodno i da mu baterije traju barem koliko i hodnja - 8-10 sati.

PAZITE, NEŠTO SE SPREMA...

Do kada ćemo biti ovisni o Americi? Ne još dugo. Ako ne želite upotrijebiti ruski sistem (da, i to postoji, ali priča se da mu više od pola satelita nije operativno!) pričekajte još nekoliko godina pa će biti na raspaganju prvi nevojni sustav - GALILEO. Razvija ga Europa, do godine kreće prvi sateliti, a operativan bi trebao biti 2008. On bi trebao biti precizniji od GPS-a, bez ikakvih ometanja i druge degradacije. Naravno da vaši uređaji za GPS koje kupite danas neće raditi na GALILEU, ali vjerujem da će se uskoro pojavitи *dual-band* sprave - kao kod mobitela, koje će hvatati jedan i drugi sustav.

No, hoće li uopće trebati nabavljati GPS uređaje? Kako se stvari razvijaju, uskoro će se pojavitи auti s GPS-om (što? već jesu?), telefoni s GPS-om, fotoaparati s GPS-om, pejsmajkeri s GPS-om...

Želite li saznati više: Članak u punom obimu, s dodatnom opremom i prilozima, potražite na Internetu: www.plsavez.hr/hp/plus/503gps.

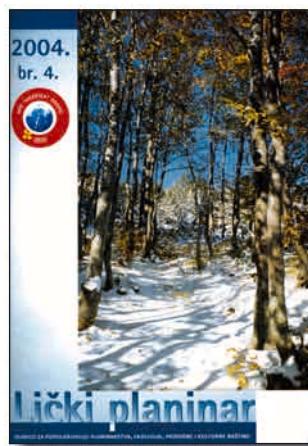

HRVATSKI
PLANINAR

LIČKI PLANINAR 4, 2004.

Početkom ove godine izšao je 4. broj »Ličkog planinara« za 2004. godinu. U već uobičajenom obliku glasila HPD »Visočica« iz Gospića od 36 stranica A5-formata bogato ilustriranih u boji, nalazi se niz članaka o Velebitu, njegovom biljnom svijetu i zanimljivostima iz prošlosti. Najzastupljeniji autori su urednici Ana Lemić i Vlado Prpić.

Za razliku od drugih planinarskih časopisa koji izlaze u Hrvatskoj, zanimljivo je da ovaj gotovo uopće ne govori o planinarskom radu društva izdavača ili drugim

društvima na području obuhvaćenom naslovom časopisa (Lika), pa ni o ostalim planinama u Lici, već gotovo samo o jednoj planini. Drugim riječima, najljepša hrvatska planina dovoljna je inspiracija urednicima da sav sadržaj između korica posvete njegovim ljetnim potama i bezbrojnim zanimljivostima.

»Lički planinar« može se naručiti od urednice Ane Lemić na telefon 098/245-174, ili nabaviti u planinarskom domu »Prpa« na Baškim Oštarijama.

Alan Čaplar

ODRŽAN 9. PLANINARSKI FOTO-DIA FESTIVAL

U subotu 4. prosinca 2004. u Đurđenovcu je održan 9. planinarski foto-dia festival koji organizira planinarsko društvo »Sunovrat« iz Đurđenovca. U natječaju za najbolje fotografije i dijapo positive sudjelovali su planinari iz Splita, Pule, Zagreba, Ludbrega, Županje, Đakova, Osijeka, Belišća, Orahovice i, dakako, Đurđenovca.

Najbolje fotografije imali su: Slobodan Soldo iz HPD »Belišće« (1. mjesto), Siniša Knežević iz HPD »Đakovo« (2. mjesto) i Boris Lovrić iz HPD »Strmac«, Nova Gradiška (3. mjesto). Za najbolje dijapo positive nagrađeni su Jasmin Sadiković iz HPD »Zanatlija«, Osijek (1. mjesto), Gordana Rušnov iz Osijeka (2. mjesto) i Dario Majetić iz HPD »Bršljan-Jankovac«, Osijek (3. mjesto).

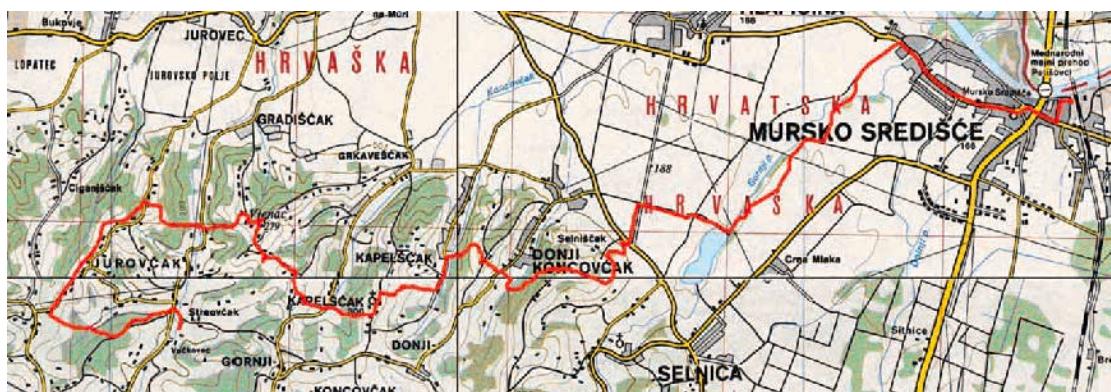
Subotnja manifestacija je bila znatno bolje posjećena nego prošle godine, a u nedjelju su zainteresirani pošli na zajednički izlet po Krndiji, te se svi zajedno okupili oko kotlića u planinarskoj kući »Tivanovo« na rukcu što ga je pripremilo PD »Sunovrat« pod budnim okom kuhara Kreše iz Orahovice. Oba dana protekla su u dobrom raspoloženju i planinarskom druženju uz dogovaranje budućih zajedničkih izleta.

Željka Lisak

O POHODU »OTOKU MED MUROM I DRAVOM«

Planinarsko društvo »Bundek« iz Murskog Središća dugo je živjelo u ideji da okupi planinare u sjeverozapadnom dijelu Međimurja, u Međimurskim goricom. Želje su bile da to bude zimska doba kad su vidici prekrasni, a premalo je gibanja i odluka je pala na Vincenkovo, jer će se hodati po vinogradnim brežuljcima. Godine 1998. godine udružili se vinogradari i planinari i iz godine u godinu ožive i uveseljavaju živopisne obronke Gornjeg Međimurja u sve većem broju.

Ovogodišnji 7. pohod, 23. siječnja, započeo je u Grkaveščaku, kod Toplica Sv. Martina. Staza vodi malo gore, malo dolje, krivuda kroz bjelogorične šume pa preko livada i vinograda preko bregova Grkaveščaka, Jurovčaka, Vijenca (s kojeg se pruža vidik do austrijskih Alpi, slovenskog Pohorja, Boča, naše Ivanšćice, Ravne gore i Strahinjšćice) do Kapelščaka, gdje je na samom vrhu crkvica sv. Margarete iz 18. stoljeća. Stotinjak metara niže nalazi se i vinograd gdje se svake godine odvija i Vincenkov obred, a to je zapravo i pola našega puta. Nakon odmora nastavlja se prema Koncovčaku i Balogu, vrhu koji pruža najljepši vidik na Slovenske gorice i madarske bregove. Odатle se i vrlo lijepo vidi posljednja ravničarska dionica koju oživljuje selnički ribnjak, Bundek - briježić po kojem je naše društvo do-

Trasa Vincenkova pohoda

Medimurske gorice

foto: Sonja Vršić

bilo i ime te nekoliko »haldi« - umjetnih brežuljaka nastalih navoženjem jalove zemlje iz nekadašnjih ugljenokopa. Ovogodišnji Vincelkov pohod završili smo u Murskom Središću veselim druženjem u sportskoj dvorani kraj osnovne škole uz samu rijeku Muru.

Trasa pohoda nije zahtjevna, ali uz nekoliko kraćih stanki treba oko 5 sati da se stigne do cilja. Idealna za rekreativce, ali je bez teškoća mogu prijeći i ljudi slabije fizičke kondicije.

Dan je bio idealan: neobično toplo, bez snijega i magle. Bilo je iznenadjuće puno planinara i gostiju: više od 900! Najveći broj planinara je pristigao iz susjedne Slovenije, ali je bilo i mnogo planinara iz Zagreba, Senja, Koprivnice, Varaždina, Čakovca, Preloga, a po prvi puta organizirano su pristigli i planinari iz susjedne Madžarske, iz Budimpešte, Lentija i Kapošvara. Značajno je što se svake godine u pohod uključuju i učenici i učitelji triju osnovnih škola: iz Selnice, Sv. Martina na Muri i Murskog Središća.

Premda je PD »Bundek« malo društvo u malom gradu, uspjelo je stvoriti tradiciju koja uveseljava i domaćine i goste. Vincelkov pohod je vrlo ugodan zahvaljujući svim dobrim i dragim ljudima koji se iz godine u godinu ponovno vraćaju jer ne mogu zaboraviti toplini u pitomost međimurskog krajolika i čovjeka. Iduće godine dodite na Vincelkovo (točnije 22. 1. 2006.) u Međimurske gorice.

prof. Sonja Vršić

SCENIC
RENAULT MI STVARAMO AUTOMOBILE

Isključite TV.
Uključite se u život.
Renault Scénic.

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Kompas

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

120 GODINA PLANINARSTVA U OPATIJI

Iste godine kada je u Rijeci osnovan Club Alpino Fiumano (1885), osnovana je u Voloskom, današnjem predgrađu Opatije, podružnica bečkog Oesterreichischer Touristen Cluba (OTC). To je bilo moguće stoga što Opatija u to vrijeme nije pripadala Hrvatskoj nego je bila izravno pod upravom Beča kao tzv. Austrijsko primorje. OTC je bila tuđinska organizacija pa je razumljivo da su hrvatski starosjedioci bili sumnjičavi prema njezinoj podružnici u Opatiji. Zapravo su u tome bili podvojeni, kao što se vidi iz člančića u hrvatskim novinama »Naša sloga, poučni, gospodarski i politični list« koji je izlazio u Trstu. U broju 34 od 20. kolovoza 1885. piše:

»Iz Voloskoga nam pišu, da se tamo ustrojilo alpinsko društvo, kao odiel velikoga austrijskoga društva »Oesterreich. Touristen-Club«. Svoju djelat-

nost je započelo sa gradnjom putevah. Sada se radi put iz Voloskoga do na vrh Opatije. Od tuda kani se napred do Veprinca. Svi pametni ljudi tu namisao sa veseljem pozdravljaju; ali ima i takovih, koji su tomu protivni, a ipak nevide, da su ludi ili zlobni - ako nisu oboje zajedno - kad se i proti tomu ustaju. Na čast njim i njihovomu vodji!«

Iz drugih izvora doznajemo da je podružnica osnovana 4. lipnja 1885. na poticaj direktora bečkog Perivojnog društva (Gartenbaugesellschaft) Karla Schuberta i da je podružnica OTC-a odmah započela uređivati stazu prema Lovranu (danas Lungo mare) i planinarsku stazu od Opatije do Veprinca.

Ovo vrijedi zabilježiti jer nam je taj prastari list trčanskih Hrvata danas praktički nedostupan.

prof. dr. Željko Poljak

PJENUŠAC I ČAJ NA »ORLOVU GNIEZDU«

Po orkanskoj buri i 20 centimetara snijega 70-ak planinara i ljubitelja prirode na Kozjaku iznad Kaštela, na nadmorskoj visini od 598 metara, proslavilo je 9. godišnjicu početka izgradnje planinarskog skloništa »Orlovo gnijezdo«. Domaćini i graditelji ovog skloništa, Ivo i Ivan Tadin, dočekali su planinare s 20-ak litara čaja od ljekovitog bilja s kozjaka, a otvoreno je i 14 boca pjenušca, koje su odležale godinu dana u stijenama Kozjaka. Gosti su se počastili i suhim smokvama. Uz ugodno druženje, svi prisutni nakratko su zaboravili na hladnoću koja je tih dana zahvatila gotovo cijelu Dalmaciju.

Ivo Tadin

DOĐITE NA PAPUČKE JAGLACE

Ovogodišnji tradicionalni »Papučki jaglaci«, u organizaciji HPD »Sokolovac« iz Požege, Općine Velika i Javne ustanove Park prirode Papuk, održat će se u nedjelju 20. ožujka. Okupljanje planinara iz Slavonije, ali i iz svih Hrvatske, zakazano je u 9.30 sati ispred

Pred planinarskim skloništem »Orlovo gnijezdo«

planinarskog doma »Lapjak« u Velikoj. Nakon toplog čaja i pozdravnih riječi domaćina, planinari i ljubitelji prirode predvođeni vodičima, krenut će na Lapjak, Nevoljaš, Jankovac, Češljakovački visu i prema Trišnjici, prema željama. U 12.30 sati bit će u domu i njegovoj okolini ručak (grah sa suhim mesom i slaninom) uz kutjevačku vinsku kapljicu po popularnim cijenama.

Domaćin, sukladno tradiciji, moli vođe puta da po dolasku na mjesto okupljanja, prijave skupine planinara i ljubitelje prirode u domu »Lapjak«.

dr. Antun Lovrić

TEČAJ ZA MARKACISTE U TRAVNUJU

Tečaj za markaciste održat će se 9. i 10. travnja u planinarskoj kući »Kuna gora« u Hrvatskom zagorju. Pozivaju se planinarska društva, da bez obzira na područje gdje djeluju, prijave tečajce najkasnije do 21. ožujka na adresu Komisije za planinarske putove HPS, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb. Ostale obavijesti preko mob. 098/313-713, Tomislav Pavlin.

Tomislav Pavlin

POSJETITE RUDNIK ZRINSKIH NA MEDVEDNICI

Prošle godine, na dan Svetе Barbare, zaštitnice rudara, Javna ustanova Park prirode Medvednica, svečano je otvorila za posjećivanje obnovljeni rudnik Zrinskih, prvi srednjovjekovni rudnik u Hrvatskoj. Rudnik se nalazi na području zvanom »Rudarski vrt«, u blizini planinarskog doma »Grafičar«. Nedaleko se nalazi i kapelica Svetog Jakoba, nekad Svetе Barbare. Izgrađena je bila od drva, a rudarima je služila kao molitvena kapelica prije silaska u rudnik.

Nažalost, malo je povijesnih podataka o rudniku. Poznato je da je kralj Matija Korvin 1453. godine izdao povlasticu grofovima Zrinskim da mogu na svojim posjedima vaditi rudu bez uobičajenog plaćanja daće

Rudnik Zrinskih na Medvednici

kralju. U rudniku je u to vrijeme eksploatiran galenit ili olovni sjajnik, iz kojeg se taljenjem dobivalo srebro. Grofovi Zrinski su svoju povlasticu o vađenju rude 1527. godine ustupili građanima Zagreba. O tome govorere i zapisi o dvojici Zagrepčana, Matiji Cinaberskom i Jakobu Gašparinu, koji su rudarili na Medvednici.

Rudarski život nije bio nimalo lak. Ruda se vadila primitivnim alatkama, mukotrpnim radom u smjenama od 12 sati. Rudari su bili su okruženi mrakom, hladnoćom i vlagom. Iz minerala galenita preradom su dobivali srebro. Međutim, srebra u galenitu je u prosjeku bilo svega 0,05%, što znači da su iz jedne tone iskopane rude uspjeli dobiti svega pola kilograma srebra. Svaki dan u rudniku je radilo 30 rudara koji bi uspjeli iskopati oko 10 tona rude. Hodnici u rudniku visoki su oko 170 cm, koliko je iznosila prosječna visina muškarca u srednjem vijeku.

Kako bi se vjerno rekonstruirali radove u rudniku, poslužili smo se djelom Georga Agricole »De Re Metallica« koje opisuje izgled rudara, način rada, alate i ostale detalje srednjevjekovnog rudarstva. U rasvjetljenom rudniku su drvene figure rudara u prirodnoj ve-

ličini, koji izgledom i odjećom dočaravaju srednjevjekovne rudare. Prigodno ozvučenje rudnika zvukovima kopanja, škripom tačaka, kapanjem vode, te razgovorom između rudara ostavlja dojam da se u rudniku i danas radi. Prigodom posjeta osoblje JU Park prirode Medvednica ispričat će Vam još niz interesantnih detalja o rodoslovju obitelji Zrinski, svetoj Barbari i upoznati s načinom rada srednjevjekovnog rudnika. Rudnik je za posjećivanje otvoren svaku subotu i nedjelju od 10 do 16 sati, a tijekom tjedna se rudnik otvara uz najavu na tel. 01/45-86-317.

foto: Alan Čaplar

*Tajana Ban,
JU Park prirode Medvednica*

KALENDAR AKCIJA

18. 3.	Obilazak Varaždinskog pl. puta <i>Čevo - pl. kuća Vagon</i>	HPD »Dugi vrh«, Varaždin Ivan Šoltić, 091/72-48-118, 042/310-124
23. - 26. 3.	Za križem po Hvaru <i>Hvar</i>	HPD »Stanko Kemppny«, Zagreb Tomislav Pavlin, 01/61-40-016, 098/313-713
24. - 28. 3.	Lošinjski romarski put <i>Otok Lošinj, Osorščica</i>	PK Osorščica, Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Sonia Peraić, 051/661-189, pkosorscica@net.hr
28. 3.	Tradisionalni pohod na Vodenicu <i>Kamanje - »Vrlovkin« put - Vodenica</i>	PD »Vrlovka«, Kamanje Janko Peričak, 098/90-87-970 Krunoslav Mlačak, 047/758-871
9. 4.	Dan PD »Malačka« <i>Planinarska kuća »Malačka«</i>	PD »Malačka - Donja Kaštela«, Kaštel Stari
9. 4.	Dan PD »Dubovac« <i>pl. kuća »Zvonimir Plevnik«, Kalvarija</i>	PD »Dubovac«, Karlovac Vitomir Murganić, 091/13-33-331
10. 4.	Tragom prvog izleta HPD »Sisak« <i>Hrastovica</i>	HPD »Sisak«, Sisak Nedjeljko Balog, 098/257-050 Vlasta Žarković, 98/17-95-220
12. - 16. 4.	Tragom monarhije po Lošinju <i>Otok Lošinj, Osorščica</i>	PK Osorščica, Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Sonia Peraić, 051/661-189, pkosorscica@net.hr
14. 4.	Romarskim putom Belec - M. Bistrica <i>Ivanec - Belec - Lipovec - Marija Bistrica</i>	HPD »Belecgad«, Belec Verica Havočić, 049/460-135, 098/16-09-056
16. 4.	Dragojlin pohod na Okić <i>Okić</i>	HPD »Željezničar«, Zagreb
23. - 24. 4.	Long walk day <i>Labinski planinarski put, Brseč - Skitača</i>	PK »Skitaci«, Labin Nino Rocco, 098/224-182, nino.rocco@pu.htnet.hr Željko Ernećić, 091/20-76-969, pd.skitaci@pu.htnet.hr
23. 4.	Otvorenje obnovljene staze kroz Kamačnik <i>Kamačnik</i>	PD Kozarac, Vrbovsko Tatjana Kušić, 051/875-984 Branka Mišić-Mareš, 051/875-072, 098/261-269
23. 4.	Dan HPD »Dugi vrh« <i>Krušljevec - Podevčovo - Čevo - Završje - Vagon</i>	HPD »Dugi vrh«, Varaždin
24. 4.	Oda proljeću 2005 <i>Omiška Dinara</i>	PD »Imber-Mosor«, Omiš M. Fistanić, 091/53-71-042, miomir.fistanic@inet.hr Zvonimir Kujundžić, 091/51-11-059
24. 4.	Podunavski pješački put <i>Mišino brdo - Aljmaš - Erdut</i>	HPD »Zanatlija«, Osijek Vlado Obad, 031/571/064 HPD »Zanatlija«, hpd-zanatlija@os.htnet.hr

aktivno sportsko rublje

www.iglusport.hr

KDry
TECHNICAL
UNDERWEAR

www.karibu.si

- brzo sušenje
- antibakterijska obrada
spriječava neprijatan miris
- dodatna obrada pospješuje
odvajanje vlage
- **PRODAJNA MJESTA:**
Iglu šport i sve bolje opskrbljene
sportske trgovine.

Zagreb, Grahovova 4
01/ 37 00 434
Split, Varoški prilaz 4
021/ 343 423

www.iglusport.hr

KARIBU